

1

הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמְדִינֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהְלוּ וְעָמַד עַל-נַפְשָׁם וְנוּחַ מְאִיבֵיהֶם וְהָרוּג בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמֹשֶׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וּבִבְזוּת לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם: יוֹם-שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אָדָר וְנוּחַ בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה: יח וְהַיְהוּדִים קָרִי: וְהַיְהוּדִים אֲשֶׁר-בְּשׁוֹשַׁן נִקְהְלוּ בְּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבַּעַת עָשָׂר בּוֹ וְנוּחַ בְּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה: יט עַל-כֵּן הַיְהוּדִים הַפְּרוּזִים קָרִי: הַפְּרוּזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אָדָר שִׁמְחָה וּמְשֻׁתָּה וַיּוֹם טוֹב וּמְשַׁלַּח מַנּוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: כ וַיִּכְתֹּב מָרְדֳּכָי אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל-כָּל-הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהַרְחֹקִים: כא לְקִיָּם עֲלֵיהֶם לַהֲיוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אָדָר וְאֵת יוֹם-חֲמֹשֶׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל-שָׁנָה וּשְׁנָה: כב כִּימִים אֲשֶׁר-נָחַו בָּהֶם הַיְהוּדִים מְאִיבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפְּדוּ לָהֶם מִיַּגוֹן

יהודאין די בפלכי דמלכא אחפנשו וקימו ית נפשיהון ואשכחו נחא מפעלי דכביהון וקטלו בסנאיהון שבועין וחמשא אלפין מדבית עמלק ובעדאה לא אושימו ית ידיהון: יז ביום תלת עשרי לירח אדר הוה קטול פורעית דעמלק וניחא הוה לישראל בארבע עשר ביה ומעבר יתיה יום משתאי וחדוא: יח ויהודאין די בשושן אחפנשו לשיצאה ית בניו דעמלק בתלת עשר ביה ובארבע עשר ביה ונחו בחמשא עשר ביה ומעבר יתיה יום משתאי וחדוא: יט בנין בן יהודאין פציחאי דיתבין בקרוי פציחאי עבדין ית יום ארבע עשר לירח אדר, חדותא ומשקאי ויומא טבא, ומשדרין דורון גבר לחבריה: כ וכתב מרדכי ית פתגמאי האלון ושרר פסקון לות כל יהודאין די בכל פילכי דמלכא

אחשורוש דקריבין ודרחיקין: כא לקיימא גזירת דינא עליוהון, למחוי עבדין ית יום ארבע עשר לירח אדר, וית חמשא עשר ביה בכל שתא ושתא: כב כזמן יומיא די נחו בהון יהודאין מפעלי דכביהון, ובידחא די אתהפיד להון מדונא לחדוא, ומאכלא ליומא טבא למעבר יתהון יום משתאי וחדוא, ולשדרא דורון אנש לחבריה, ומעחא דצדקתא מתגן

ואלו הדין גוכרין דקטלו דישראל, די הוו אמרין יומין (כדון) קטילגו לכזו. תלת עשר יומין לירחא ביה, ועבדו יתיה יומא ו הוו בשושן אחפנשו בתג ואתנחו בחמשא עשר ב ומשקאי: יט קטול הדין יתבין בקרוי דקיקמא, לירחא דאדר חדותא ומע גבר לחבריה: כ וכתב מ אנראתא על פולחון יז דמלכא אחשורוש דקריבין עליהון, למחוי עבדין דאדר וית יומא דחמש כב קיומאי הדין די אח דכביהון, ובידחא די אח (כב) כימים אשר נחו בהם ד שפתי חו ד פירוש מדקאמר פרוים בייד בייד, ומדלא רמו לך הכתוב: שעשו בט"ו, מסתברא שאותו שאמר כשושן, וכדי שלא ת קאי גם כן אמוקפין חומה, דו מימות אחשורוש כשושן, לג שיהיה מימות יהושע בן נון בגורה שוה בפ"ק דל ועמוד על נפשם ונוח כ הפעלים: (יט) הפרוים. כמו ומשלוח. שם התואר מבני תוספת המ"ם, ומצאנו הנני מנות. חלקים, כמו מנה:

(יט) היהודים הפרוים. כרכ יהושע בן נון קורין את ה על כן היהודים הפרוים עוש לחודש אדר, מדפרוים בייד מו זכירה מלן, אמר קרא נוכרי לעשיה, ומגלן דתלי בימות יהו מן לבד מערי הפרוי מה חו אף הכא מימות יהושע

לגלגל וכתב ג'מ
 נחמז אמראג
 גבוצות גווג מסוצאיה
 קצין משכנס אצו
 מרבין בשמחה

לְשִׁמְחָה וּמֵאֵבֶל לַיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
 יְמֵי מִשְׁתֵּה וְשִׁמְחָה וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ
 לְרֵעֵהוּ וּמִתְנֹת לְאֶבְיָנִים: כַּגֹּבֵל הַיְהוּדִים
 אֶת אֲשֶׁר־הִחְלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֶת אֲשֶׁר־כָּתַב
 מֶרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם: כַּד כִּי הָמֵן בֶּן־הַמֶּדְתָּא
 הָאֲגָגִי צִוָּר כָּל־הַיְהוּדִים חָשַׁב עַל־
 הַיְהוּדִים לְאַבְדֵם וְהֶפֶל פּוּר הוּא הַגּוֹרֵל
 לְהֵמָּם וּלְאַבְדֵם: כַּה וּבְבֹאֵה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ
 אָמַר עַם־הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֲשַׁבְתּוֹ הִרְעָה
 אֲשֶׁר־חָשַׁב עַל־הַיְהוּדִים עַל־רֹאשׁוֹ וְתָלוּ
 אֹתוֹ וְאֶת־בְּנָיו עַל־הָעֵץ: כּו עַל־כֵּן קָרְאוּ
 לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל־שֵׁם הַפּוּר עַל־כֵּן
 עַל־כָּל־דְּבָרֵי הָאֲגֵרָת הַזֹּאת וּמֵהֲרָאוּ עַל־

על שום פיסא, בגין פן נטרין ליה זמן שתא בשתא, בגין פן דיפרסמון יומי נסיא ופתגמי מגלתא הרא לאשתמעא לכל עמא בית ישראל, למהויהוון ידעין מה חזו רש"י

דחשיבוי: כג וקבילו
 עלויהו פלהון יהודאין
 כחדא, ית די שריאו
 למעבד, וית די גור
 כתב מרדכי בגיהוון:
 כד ארום המן פר
 המדתא דמן יחוס דאגג
 מעיק כל יהודאין,
 חשיב על יהודאין
 להובדותהון, צבע פיסא
 איהו הוא עדכא
 לשגושיהון ולהובדיהון:
 כה וכד עלת אסתר קדם
 מלכא, אמר לה מלכא,
 יתוב זמוניה בישא
 דחשיב למעבד למרדכי
 ולהיהודאין על רישיה,
 ויצלבון יתיה וית בגוי
 על קיסא: כו בגין פן
 קרו ליומיא האלין פוריא

פן דיפרסמון יומי נסיא, למהויהוון ידעין מה חזו רש"י

(כד) כי המן בן המדתא. טעם להומס ולאגדס: שמשז ממסנמו הרעה נלסשו: (כו) על כן על כל כה (כה) ובבואה. אסתר אל המלך להסתכן לו: אמר עם הספר. אמר המלך נפיו, ולויה לכמוז ספרים נכתבה לדעת דורות הנאים: ומה ראו. עושי

אבן עזרא

פורים: ואת אשר כתב מרדכי לעשות כן בכל שנה ושנה: (כד) כי המן בן המדתא. הטעם דין הוא שיקבלו זה, כי לולי זאת התשועה נמחה שמם ושם זרעם, ויזכרו אותה בכל שנה להודות השם אשר לו נתכנו עלילות: דגשות מ"ם להמם. לחסרון מ"ם הכפל: (כה) ובבאה לפי המלך. הטעם כי המן חשב לאבד היהודים, וכאשר באה אסתר אל המלך ותבקש על עמה, אמר המלך שיכתוב עם הספר ישוב מחשבתו הרעה, על כן בטלו הספרים הראשונים, פירוש על כן השני: (כו) על כל דברי האגרת הזאת. מגורת אגרה בקציר מאכלה (משלי ו ח), והטעם מחברת המלים: ומה ראו. בעבור שראו הפלאים:

קרובים בערך לימים הראשונים שהיו בהם הפורים, וזה יתכן לנו חוספת אדר שני, על כן הוצרך הכתוב לומר והחדש אשר נהפך להם, ולעולם יהיה הסמוך לניסן בשנה פשוטה או מעוברת. ומפרשים אמרו כי טעם והחדש על אדר שני. ואחרים אמרו כי כימים יום ארבעה עשר וחמשה עשר, ואם כן היה ראוי שיאמר וכחדש ולא והחדש: (כג) וקבל. כמו לשון ארמית, ובא לשון יחיד שכל אחד ואחד קבל כמו בנות צעדה (בראשית מט כב). או שתחסר מלת כל. והראשון הוא הנכון. ומדקדק אמר כי וקבל שב למרדכי והוא יוצא לשנים פעולים, אם כן מה טעם את אשר החלו לעשות, רק הוא שקבלו אשר עשו בתחילה כי עשו בשנה הבאה

תרו
 ומן אבילא ליומא טבא
 דמשקיא וחדותא, ומשדר
 ויחבין מתנאתא למספניא
 כל מה דשקיא למעבד, ו
 כד טטויר דקמן פר המדתא
 יהודאי, דחשיב על יהודי
 רמא מלתא הוא עדכא לי
 חזו (לבלריא דמלכא) ד
 יומין סגיאין, אמרין: לפ
 באוריתא ל'א תבית נבי
 ואמרת לון, על דקטל ש
 בגוי צליבין על צליבא
 יומא דנחת מטרא עלי
 דבית ישראל סלקין נתח
 עממיא למא אילין צליב
 על דפשוט אבוהון ידיה
 רשיעא די בעא למשי
 כמה וכמה יהוי הוא ו
 עלמא: כה וקביעיה אס
 בספרא משיציא תשני
 שמיא: וקם המן כ
 מחשבתא בישא על דן
 סלקת וצליבו יתיה ויה
 להון קדין קרו ליומתי
 ועקתא דערע יתהון פן
 (מה דחזו אבהתנא לפ

להם ככתוב ומפורש באו
 כימים אשר נחו וגו', כימי לרבות י"ב וי"ג, י"ג ז צריך לרבווי, ואימא ט"ז וי"ז לעשות אותם וגו'. סעוד מאחרין ולא מקדימין, אב מאי טעמא, דכתיב לעשו את ששמחתו תלויה בבית בידי שמים. (ירושל והחדש וגו'. כל החזו מאי טעמא, דכתיב והחודש עד חמשה עשר בו, מאי פ"א

3

יֵת קָלְנָה לְעֵינַי עִמָּמָא יֵת קָלְנָה לְעֵינַי עִמָּמָא
 רַחֲמָא וְאַנֶּשׁ לֹא רַחֲמָא וְאַנֶּשׁ לֹא
 יִשְׁוֹבְכִינָה מִן יָדֵי יִשְׁוֹבְכִינָה מִן יָדֵי
 יֵג וְאַבְטַל כָּל חֲדוּתָהּ יֵג וְאַבְטַל כָּל חֲדוּתָהּ
 חֲגָהּ וְיַחְתָּה וְשִׁבְתָּהּ חֲגָהּ וְיַחְתָּה וְשִׁבְתָּהּ
 וְכָל מוֹעֲדָהּ: יֵד וְהִשְׁמַתִּי גַפְנָהּ וְכָל מוֹעֲדָהּ: יֵד וְהִשְׁמַתִּי גַפְנָהּ
 וְתֵאנְתָה אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנֶה הֶמָּה לִּי וְתֵאנְתָה אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנֶה הֶמָּה לִּי
 אֲשֶׁר נִתְּנוּ לִי מֵאֵהָבִי וְשִׁמְתִים לְיַעֲרֵר אֲשֶׁר נִתְּנוּ לִי מֵאֵהָבִי וְשִׁמְתִים לְיַעֲרֵר

רש"י

(יב) ואיש לא יצילנה מידי. אף זכות אבות. שמה: (יד) והשמותי. לשון שממה: אתנה. כמו
 אהנן: (יג) והשמתי. לשון שממה: אתנה. כמו

מצודת דוד

ערוחה לעיני מערכת השמים, ולא יצילנה מי מידי, רוצה לומר לא יוכל מי להשפיע עליה טובה בזולת רצוני: (יג) והשמתי. אבטל כל שמחתה, שמחת חגה חדשה ושבתה: וכף מועדה. הם ראש השנה ויום הכיפורים ושמיני עצרת: (יד) והשמתי. אתנה. לפי שהמשילה לזונה אמר לשון אתנן, ורוצה לומר שאמרה שבא לה מהשפעת מערכת השמים: ושמתים ליער. אעשה הפרדסים מקום הפקר כיער, וחית השדה תאכל הפירות, רוצה לומר האויב יקח הכל:

מצודת ציון

(יג) והשמתי. ענין ביטול: משושה. שמחתה: (יד) והשמתי. מלשון שממון: אתנה. מלשון אתנן. וכן יקרא מתן הזונה. כמו אתנן זונה (דמייס כג ט):

רד"ק

(שם יח יד), וכן כל זמן שיתן אדם לחבירו, כמו המועד אשר יעדו (ש"ב כ ה), ור"ס גאון ז"ל פירש "חגה" שלש רגלים, "וכל מועדה" ראש השנה ויום הכיפורים ושמיני עצרת: (יד) והשמתי גפנה ותאנתה אשר אמרה אתנה המה ל'. בעבור שאמרה כי מיד מאהביה הדגן והתירוש והיצהר וכל הטוב, אני אשים אותה לשממה, ותדע אם היה לה הטוב ההוא מאתי או מאתם: אתנה. לפי שהמשילה לזונה קרא הטוב ההוא אתנה, כמו אתנן זונה. וענינה כמו תנאי ושרשה תנה והאל"ף נוספת. ויונתן תרגם אתנה יקר. וזכר הגפן והתאנה כי הענבים והתאנים מיטב מאכל האדם אחר התבואה, וכבר זכר (פסוק יא) ולקחתי דגני בעתו: ושמתים ליער. שיבואו בו חיות השדה, לפיכך ואכלתם חית השדה, וזה מפני חורבן הארץ. או המשיל האויבים לחית השדה:

מדרשו חז"ל

לטורה. (שבת קמ"ה:).

תניא תשעה באב בשבת, וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת, אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו. ואסור לספר ולכבס מר"ח עד התענית, דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר: כל החדש כולו אסור. רשב"ג אומר: אינו אסור אלא אותה שבת בלבד וכו'. א"ר יוחנן ושלשתן מקרא אחד דרשו, דכתיב והשמתי כל משושה חגה חדשה ושבתה, מאן דאמר מר"ח עד התענית מחגה, ומ"ד כל החדש כולו אסור מחדשה, ומ"ד כל השבת כולו אסור משבתה. (תענית כ"ט:).

(יג) והשמתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכף מועדה. רבי יהודה אומר: נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה, שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי וגו' מעוף השמים ועד בהמה נדרו הלכו. בהמה בגמטריא חמישין וחרתין הון. אמר רבי יעקב א"ר יוחנן: כולן חזרו תוץ מקוליים האיספגין, דאמר רב: הגי מרדי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם, והאי כיון דלא שריר שדריה לא מצי סליק. מפני מה מועדים שבבבל שמחים, מפני שלא היו באותה קללה, דכתיב והשמתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה, וכתוב חרשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי

ידמוהי מפען
 יח למעוהא:
 א ידעון ארי
 ירכית להון
 ימרא ומשחא
 יאמגיתו להון
 ימניה עבדו
 יא פבן יתוב
 ימפל עבדא
 ידריה ותמרא
 יב ובען אנלי

קרא לשון מרומה
 אלהים את מקנה
 ור אשר הילל (שם)

יצהר. הוא השמן.
 (ו) במועדו. בזמנו:
 לת לי ברכה (נחלתי)
 גלותה. ענינו דבר
 יים ונבלתיך (נמוס ג

וכדומה: במועדו.
 נו הצאן ולא יהיה
 אגלה כיעור גילוי

שולח בהם, וכן
 וכל המשחך
 להם לחם לאכול
 י הצמר והפשתיים
 אותה ממנה, וכן
 אשר הציל אלהים
 זהסרה והשליה:
 כיעורה ומעשיה
 פני ממנה:

ם, כאן בזמן שאין
 (ברכות לה:).
 מאימתי תמה זכות
 ארי, שנא' אגלה את
 ה מידי. (שבת נה:).

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

קרבן העדה

מעריבי

עין משפט
נר מצוה
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל

אלה חשיעי ועשירי ומכני כימים וכי' שכן סמוכין לימים המפורשים : ואם ימים וכי' כדלגיל : ובגלד וכי' מהתלה הוודע עד חמשה עשר כשר הוא לקריאה ולא מש"ו ולגלג דאמר ר' אבהו וכו' : הלא דלח חמ"ר שמקדימין לקריאת המגילה דוקא אבל לעשות סעודה וכי' ויהיו חלו : הקודמין לסעודה ואלו המפורשין לקריאה או חיסבה : נזכרים ונמסרם : כרובי נזכרים וכי' הכל כיום הזה : וזאת אומרת : מדרשין הכל מדקדוק המקראות הללו ש"מ שמגילה אסתר ניתנה להקדש וכלומר שגורו הקדש נאמרה ולא כספור משה בעלמא שאין מדקדקין בה ובד' הלבו וכי' : מגילה אסתר שמהלג לוד : לבגין הכות ונרותו ניתנה ג"כ להקדש שלא יחסיף ולא ינער : זו המסורה : שמסר לו כמכתב : ומכלל שניתנה להקדש : השכיל למה לא אמרין : ללמוד מזה שניתנה כרות הקדש דהכי כדפי' כל ארץ היה ברות עמו : אמר ר' מנא : דמיה יוכלא לומר מהו ברות ברות פיו שמר לו ג"כ כפי' ואין לו רמו ביותר מלא מדכתיב מיד ה' זו רות הקדש : חלקו כבוד לנ"י וכי' : כדסריבית כמחני' : ויקראו הכל כמחשה עשר : על אותן סבאי' פריך אל כשכיל לחלק כבוד לנ"י קורין וקראו ק"ף אותן סליים מוקפין מימות יהושע בן נון כמסובין : וישיבה וישיבה : גאמר כאלו הושיבם בערי הפרוה והמחר נהיבשה כל יושבי ההר מן הכלבין וכו' : ויקראו הכל להרביעה עשר : על אותן ערי הפרוה שבה"י כמסובין : פריך : שפ"פ סבין : מקדש דמחני' דקפין : דהא : ולפת ישיבה וישיבה מוקפין שפ"ר שיהו מיושבין כדפי' אל חלקו יאלו אל כל פני דרס פרוי פרוה : ולדריה למחין אלל לא קריא מירי שחוקן שהיו פרוה ביום ויום : ויהושע בן נון סקראו ערי הפרוה בן לרבינו הלל : ויקרין ג"כ אלל חוקן סבין מוקפין דדוקא נדיבין : ביום ויום : שיהו ונספו פרוה קורין כמחשה עשר : ונאמר

אלא חשיעי ועשירי כימים ימים שהן סמוכין לימים ואם ימים שהן סמוכין לימים אינן אלא ששה עשר ושבעה עשר רית יכול דא"ר אבהו בשם רבי אלעזר לא יעבר ולא יעבר ר' יצחק בר נחמן בשם שמואל לא יעבר ולא יעבר ר' יצחק בר רבי נתן כל החדש כשר לקריאת המגילה כה מעמא יהודיש אשר נהפך להם סיגון לשמחה וגו' א"ר הלבו ובגלד עד חמשה עשר דא"ר אבהו בשם ר' יעזר לא יעבר ולא יעבר ר' יצחק בר נחמן בשם שמואל לא יעבר ולא יעבר הדיא דאת אמר לקריאת המגילה : אבל לעשות סעודה אינן עושין אלא בארבעה עשר ובחמשה עשר (ה) ואין מחלקין לעניים : אלא בארבעה עשר ובחמשה עשר אין ענייהם של עניים הללויה אלא בארבעה עשר ובחמשה עשר ויהיו (ב) אלו לקריאה ואלו לסעודה ר' הלבו ר' חונה בשם רב יהודים האלה נזכרים ונעשים נזכרים בקריאה ונעשים במעודה ואת אומרת שמיגילת אסתר ניתנה להודיש רבי הלבו ר' יסא בשם ר' יעזר : נאמר כאן ידברי שלום ואמת ונאמר להלן אמת קנה ואל המבור הרי היא (ג) באותיה של תורה מה זו ניתנה סירטוט : אף זו צריכה סירטוט מה זו ניתנה להודיש אף זו ניתנה להודיש ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק מגילה שמיסר שמואל לודו ניתנה להודיש מה מעמא יוכל בכתיב מין המסורת מיד ה' זו רוח הקדש עלי השכיל מיכן שניתנה להודיש ר' ירמיה בעי ולמה לי נן אמרין ותבנית כל אשר היה ברוח עמו א"ר מנא

אלה חשיעי ועשירי : למודיהו ולא י"א וי"ב דהא לא חשיימי קרא : ומשני כימים וכי' : טפי אית לן לרבינו ימים הסמוכים : ופריך אט ימים שכן סמוכין לימים : לרבינו אלל ע"ז וי"ז דאי מרבינן לפני על כדחך דלרבות י"א וי"ב קאתי תורה אור : ד"ל לא נמו בו אט כן אין סמוכין לימים אבל אי מרבינן ללחורין הן סמוכין ממש : ומשני לית ויכל : א"ל לומר כן : כל החדש כשר : למפרש וליואל כשיירא שלא ימאל מגילה בידו בזמנה : לקרות אלל המגילה קורס יואתו : ובגלד עד ע"ז : אבל מי שחננס ולא קרא עד ט"ו לא יקרא א"כ דכתיב ולא יעבר : הדי דלח חמ"ר לא אמרין להקדים מר"ח או מ"א אלל לקריאת המגילה אבל סעודה פורים אין עושין אלל ביד' לפורים וע"ז : למוקפין : ואין מחלקין לעניים : מנבית פורים אלל ביד' ובט"ו אשכ"ח : שמנבין אותו ביום קריאה : ופריך יהיו ויהיו אלו לקריאה : י"ד וע"ז לקריאה : דוקא ואלו זמנים הנזכרים מדרשא כשירים לסעודה ודוקא ומ"ל : למדרש בהיפך : ל"א ה"ק ונרבי לזמנים אלו דמריבין : מקרא בין לסעודה בין לקריאה : והימים האלה מכריס ונעשים : כמסובין ונ"ל : ה"ק חתיב עשייה א"כ אי אפשר להקדים לסעודה ול"ל : ה"ק חתיב והימים האלה מכריס ונעשים ולעיל מיניה כתיב להיות עושים את שני ימים האלה שמע דשני ימים האלה הם כשירים לזכירה אלל שאר ימים אינן כשירים אלל לסעודה דהיינו השפ"פ כדמוכח מדרשבי מוכרים ונעשים : זאל אומרת : מדרש"ט דבטינן מוכרים חמלה ואל"כ

גילוי הש"ס
(א)
(ב)
(ג)
(ד)
(ה)
(ו)
(ז)
(ח)
(ט)
(י)
(יא)
(יב)
(יג)
(יד)
(טו)
(טז)
(יז)
(יח)
(יט)
(כ)
(כא)
(כב)
(כג)
(כד)
(כה)
(כו)
(כז)
(כח)
(כט)
(ל)

מהו ברות ברוח פיו : כרכים המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר : ר' סיבון בשם רבי יהושע בן לוי (י) חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה הריבה באותן הימים ותלו אותה מימות יהושע בן נון ויקראו הכל בחמשה עשר ר' אבהו דרש ישיבה וישיבה מה ישיבה שנאמר להלן מימות יהושע בן נון אף ישיבה שנאמר כאן מימות יהושע בן נון ויקראו הכל ביד' ר' יודה בר פזי *דרש פרוי פרוה נאמר כאן : פרוה נאמר נעשים ש"מ שניתנה להדרש א"כ ה"ק הא דאמרין דמגילת אסתר ניתנה להדרש בגו"ש והי"ק מנ"ל : גאמר כהן : במגילה אמת : ונאמר להלן : במורה אמת קנה וגו' : כמחיתה של תורה : כס"ח שלום : מה זו : תורה לריכה סירטוט שחבור לכמוז בלא סירטוט : מגילה שמסר שמואל לודו : שהיה כתוב בה הכנית בית המקדש שמסרה הקב"ה למשה ומשה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לשמואל ושמואל מסרה לרוד וכשמסרה דוד לשלמה בנו א"ל הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל : זו המסורת : מלא וחסר קרי וכתוב דלח"ה למה מסרה בכתב ולא בע"פ : זו רות הקדש : שיש בה דברים מסותרים ע"פ הסוד : עלי השכיל : דלהשכיל משמע להבין דבר מתוך דבר וש"מ שניתנה להודיש : ולמה : לית חקן דורשין מהאי קרא ותבנית וגו' דהכיב מקמי קרא דהכל בכתב וגו' שהיה כתיב"ק וגם ס"ס מפורש ברוח : אמר ר' מנא : מהא לכה למשמע דאיבא למימר מהו ברות ברוח פיו שפירס לו דוד בע"פ מה שמסר לו בכתב ולא ברוח"ק לכך איצטרך מיד ה' : חלקו כבוד לא"י : לכך אמרו מימות יב"ן ולא אמרו מימות אחשורוש דהא כל עיקר שמלקו המגלה לפני ימים היינו משום דמוקפין הרבה בל"י שבו"ה ל"ל להקין מוקף חומה מימות אחשורוש אלל כדי לחלקו כבוד לא"י שהיה חריבה בלחוקן הימים שלא היו עיררות דמין לשבו"ה א"כ כי שבו"ה ל"ל להקין מוקף חומה מימות אחשורוש אלל כדי לחלקו כבוד לא"י שיהיה חריבה בלחוקן הימים שלא היו עיררות בין אותן שמוקפין מימות אחשורוש : מה ישיבה שנאמר להלן : במלכים ובני ישראל הושיבם בערי יהודה : אף ישיבה שנאמר כאן : במגילה על כן היהודים הפרושים הושיבם בערי הפרוה מימות יהושע ומדרשוים מימות יהושע נקראים פרוים ש"מ דאף במוגילה על כן היהודים הפרושים הושיבם בערי הפרוה מימות יהושע : חוק מלוקן שמוקפין מימות יהושע ויש להם חומה עשוי : מוקפין שהיו מוקפין מימות יהושע : ופריך ויקראו הכל ביד' : חוק מלוקן שמוקפין מימות יהושע ויש להם חומה עשוי : ונאמר

ויהיו אלו לקריאה ואלו לסעודה ר' הלבו ר' חונה בשם רב יהודים האלה נזכרים ונעשים נזכרים בקריאה ונעשים במעודה ואת אומרת שמיגילת אסתר ניתנה להודיש רבי הלבו ר' יסא בשם ר' יעזר : נאמר כאן ידברי שלום ואמת ונאמר להלן אמת קנה ואל המבור הרי היא (ג) באותיה של תורה מה זו ניתנה סירטוט : אף זו צריכה סירטוט מה זו ניתנה להודיש אף זו ניתנה להודיש ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק מגילה שמיסר שמואל לודו ניתנה להודיש מה מעמא יוכל בכתיב מין המסורת מיד ה' זו רוח הקדש עלי השכיל מיכן שניתנה להודיש ר' ירמיה בעי ולמה לי נן אמרין ותבנית כל אשר היה ברוח עמו א"ר מנא

מהו ברות ברוח פיו : כרכים המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר : ר' סיבון בשם רבי יהושע בן לוי (י) חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה הריבה באותן הימים ותלו אותה מימות יהושע בן נון ויקראו הכל בחמשה עשר ר' אבהו דרש ישיבה וישיבה מה ישיבה שנאמר להלן מימות יהושע בן נון אף ישיבה שנאמר כאן מימות יהושע בן נון ויקראו הכל ביד' ר' יודה בר פזי *דרש פרוי פרוה נאמר כאן : פרוה נאמר נעשים ש"מ שניתנה להדרש א"כ ה"ק הא דאמרין דמגילת אסתר ניתנה להדרש בגו"ש והי"ק מנ"ל : גאמר כהן : במגילה אמת : ונאמר להלן : במורה אמת קנה וגו' : כמחיתה של תורה : כס"ח שלום : מה זו : תורה לריכה סירטוט שחבור לכמוז בלא סירטוט : מגילה שמסר שמואל לודו : שהיה כתוב בה הכנית בית המקדש שמסרה הקב"ה למשה ומשה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לשמואל ושמואל מסרה לרוד וכשמסרה דוד לשלמה בנו א"ל הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל : זו המסורת : מלא וחסר קרי וכתוב דלח"ה למה מסרה בכתב ולא בע"פ : זו רות הקדש : שיש בה דברים מסותרים ע"פ הסוד : עלי השכיל : דלהשכיל משמע להבין דבר מתוך דבר וש"מ שניתנה להודיש : ולמה : לית חקן דורשין מהאי קרא ותבנית וגו' דהכיב מקמי קרא דהכל בכתב וגו' שהיה כתיב"ק וגם ס"ס מפורש ברוח : אמר ר' מנא : מהא לכה למשמע דאיבא למימר מהו ברות ברוח פיו שפירס לו דוד בע"פ מה שמסר לו בכתב ולא ברוח"ק לכך איצטרך מיד ה' : חלקו כבוד לא"י : לכך אמרו מימות יב"ן ולא אמרו מימות אחשורוש דהא כל עיקר שמלקו המגלה לפני ימים היינו משום דמוקפין הרבה בל"י שבו"ה ל"ל להקין מוקף חומה מימות אחשורוש אלל כדי לחלקו כבוד לא"י שהיה חריבה בלחוקן הימים שלא היו עיררות דמין לשבו"ה א"כ כי שבו"ה ל"ל להקין מוקף חומה מימות אחשורוש אלל כדי לחלקו כבוד לא"י שיהיה חריבה בלחוקן הימים שלא היו עיררות בין אותן שמוקפין מימות אחשורוש : מה ישיבה שנאמר להלן : במלכים ובני ישראל הושיבם בערי יהודה : אף ישיבה שנאמר כאן : במגילה על כן היהודים הפרושים הושיבם בערי הפרוה מימות יהושע ומדרשוים מימות יהושע נקראים פרוים ש"מ דאף במוגילה על כן היהודים הפרושים הושיבם בערי הפרוה מימות יהושע : חוק מלוקן שמוקפין מימות יהושע ויש להם חומה עשוי : מוקפין שהיו מוקפין מימות יהושע : ופריך ויקראו הכל ביד' : חוק מלוקן שמוקפין מימות יהושע ויש להם חומה עשוי : ונאמר

ר"ב"ז
 ויהיו אלו לקריאה ואלו לסעודה : ט"ו דיימס הללו הי"ד וע"ז יהיו דוקא לסעודה וזמנים הקודמים יהיו לקריאה מכוס דעל סעודה כריב מפורש לעשות אותם ימי נשתה ושנתה ע"כ וי הימים הללו לסעודה אבל לקריאה הוא מיוחד זמנים הקודמים ט"ו משני ר' הלבו ר' מנא בשם רב והימים האלה נזכרים ונעשים נזכרים בקריאה אלל חס ע"כ דהיינום הללו מוכריס בקריאה :

ר"ב"ז
 חמ"ר דלאו משום כבוד דה"ל חלקו כבוד לאפילו המוקפין מימות יהושע בן נון י"א אלל דמקרא דרס דבטינן דוקא יהושע בן נון דדרשין וישיבה ישיבה ע"ז פריך ויקראו הכל ביד' כיון דאלל חלקו כבוד לא"י לעשות הפרוה השתח דין מוקפין משום דהיו מוקפין מימות יהושע בן נון ואל"כ מנ"ל דשיבה ישיבה דבטינן שחא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אלל מוכריס דפרוה השתח כיו דומה כאלו מוקפין משום דהיה מוקף בימות יהושע בן נון דלמא מלמד לן ה"ל דאפילו המוקף עכשיו לא טני אלל עד שהיה מוקף גם מימות יהושע בן נון ע"ז שני ר' יודה בן סי' דרס פרוי פרוה דבטינן גם פרוה מימות יהושע בן נון אבל פרוה החת לאו פרוה הוא לעינן מקרא מגילה וכן המוקף עכשיו לא משיי מוקף לעינן קריאת המגילה כיון דהיה פרוי בימות יהושע בן נון :

ר"ב"ז
 חמ"ר דלאו משום כבוד דה"ל חלקו כבוד לאפילו המוקפין מימות יהושע בן נון י"א אלל דמקרא דרס דבטינן דוקא יהושע בן נון דדרשין וישיבה ישיבה ע"ז פריך ויקראו הכל ביד' כיון דאלל חלקו כבוד לא"י לעשות הפרוה השתח דין מוקפין משום דהיו מוקפין מימות יהושע בן נון ואל"כ מנ"ל דשיבה ישיבה דבטינן שחא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אלל מוכריס דפרוה השתח כיו דומה כאלו מוקפין משום דהיה מוקף בימות יהושע בן נון דלמא מלמד לן ה"ל דאפילו המוקף עכשיו לא טני אלל עד שהיה מוקף גם מימות יהושע בן נון ע"ז שני ר' יודה בן סי' דרס פרוי פרוה דבטינן גם פרוה מימות יהושע בן נון אבל פרוה החת לאו פרוה הוא לעינן מקרא מגילה וכן המוקף עכשיו לא משיי מוקף לעינן קריאת המגילה כיון דהיה פרוי בימות יהושע בן נון :

חמ"ר דלאו משום כבוד דה"ל חלקו כבוד לאפילו המוקפין מימות יהושע בן נון י"א אלל דמקרא דרס דבטינן דוקא יהושע בן נון דדרשין וישיבה ישיבה ע"ז פריך ויקראו הכל ביד' כיון דאלל חלקו כבוד לא"י לעשות הפרוה השתח דין מוקפין משום דהיו מוקפין מימות יהושע בן נון ואל"כ מנ"ל דשיבה ישיבה דבטינן שחא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אלל מוכריס דפרוה השתח כיו דומה כאלו מוקפין משום דהיה מוקף בימות יהושע בן נון דלמא מלמד לן ה"ל דאפילו המוקף עכשיו לא טני אלל עד שהיה מוקף גם מימות יהושע בן נון ע"ז שני ר' יודה בן סי' דרס פרוי פרוה דבטינן גם פרוה מימות יהושע בן נון אבל פרוה החת לאו פרוה הוא לעינן מקרא מגילה וכן המוקף עכשיו לא משיי מוקף לעינן קריאת המגילה כיון דהיה פרוי בימות יהושע בן נון :

חמ"ר דלאו משום כבוד דה"ל חלקו כבוד לאפילו המוקפין מימות יהושע בן נון י"א אלל דמקרא דרס דבטינן דוקא יהושע בן נון דדרשין וישיבה ישיבה ע"ז פריך ויקראו הכל ביד' כיון דאלל חלקו כבוד לא"י לעשות הפרוה השתח דין מוקפין משום דהיו מוקפין מימות יהושע בן נון ואל"כ מנ"ל דשיבה ישיבה דבטינן שחא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אלל מוכריס דפרוה השתח כיו דומה כאלו מוקפין משום דהיה מוקף בימות יהושע בן נון דלמא מלמד לן ה"ל דאפילו המוקף עכשיו לא טני אלל עד שהיה מוקף גם מימות יהושע בן נון ע"ז שני ר' יודה בן סי' דרס פרוי פרוה דבטינן גם פרוה מימות יהושע בן נון אבל פרוה החת לאו פרוה הוא לעינן מקרא מגילה וכן המוקף עכשיו לא משיי מוקף לעינן קריאת המגילה כיון דהיה פרוי בימות יהושע בן נון :

חמ"ר דלאו משום כבוד דה"ל חלקו כבוד לאפילו המוקפין מימות יהושע בן נון י"א אלל דמקרא דרס דבטינן דוקא יהושע בן נון דדרשין וישיבה ישיבה ע"ז פריך ויקראו הכל ביד' כיון דאלל חלקו כבוד לא"י לעשות הפרוה השתח דין מוקפין משום דהיו מוקפין מימות יהושע בן נון ואל"כ מנ"ל דשיבה ישיבה דבטינן שחא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אלל מוכריס דפרוה השתח כיו דומה כאלו מוקפין משום דהיה מוקף בימות יהושע בן נון דלמא מלמד לן ה"ל דאפילו המוקף עכשיו לא טני אלל עד שהיה מוקף גם מימות יהושע בן נון ע"ז שני ר' יודה בן סי' דרס פרוי פרוה דבטינן גם פרוה מימות יהושע בן נון אבל פרוה החת לאו פרוה הוא לעינן מקרא מגילה וכן המוקף עכשיו לא משיי מוקף לעינן קריאת המגילה כיון דהיה פרוי בימות יהושע בן נון :

חמ"ר דלאו משום כבוד דה"ל חלקו כבוד לאפילו המוקפין מימות יהושע בן נון י"א אלל דמקרא דרס דבטינן דוקא יהושע בן נון דדרשין וישיבה ישיבה ע"ז פריך ויקראו הכל ביד' כיון דאלל חלקו כבוד לא"י לעשות הפרוה השתח דין מוקפין משום דהיו מוקפין מימות יהושע בן נון ואל"כ מנ"ל דשיבה ישיבה דבטינן שחא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אלל מוכריס דפרוה השתח כיו דומה כאלו מוקפין משום דהיה מוקף בימות יהושע בן נון דלמא מלמד לן ה"ל דאפילו המוקף עכשיו לא טני אלל עד שהיה מוקף גם מימות יהושע בן נון ע"ז שני ר' יודה בן סי' דרס פרוי פרוה דבטינן גם פרוה מימות יהושע בן נון אבל פרוה החת לאו פרוה הוא לעינן מקרא מגילה וכן המוקף עכשיו לא משיי מוקף לעינן קריאת המגילה כיון דהיה פרוי בימות יהושע בן נון :

בית דין ירושלים כ"ק דמלאו ה"א

פ. עור [עמוד מנהל] ב"ס
 שדרו ממחבתו [יורה
 סימן לו; ר"ח ע"ד ד"ה וכו',
 בשם המורה ע"ד ד"ה אמר;
 ארבות מים הלכות מגילה
 סימן כ"ג בשם ה"ה"י]:
 ג. הנהגת אש"י [שם פ"א
 סימן כ"ג] בשם אור זרוע
 מ"ד סימן קמ"ג וכן איתא
 בירושלמי [שם פ"א ר"ח
 הלכה א; מרדכי ר"ח מגילה
 בשם רבנ"ה סימן מקום בשם
 י"ח מרכות]:
 ק. שגלי הלקט [סימן ק"ה]
 ועל פי הירושלמי [שם]
 תרפ"ח א. גרימת צדק
 ערפ"ח ז' [ע"ה]:
 ח. מגילה ד, ח;
 ח. מוסמחה ע"ס פ"ג
 הלכה ד;
 ג. רמב"ם [מגילה] בפרק
 ח' והלכה א';
 ג. משנה [שם] ע"ג [ע"ה]:

ציונים לרמ"א

(ג) דברי עצמו:
 (ד) כל בו [שם] ובי' [עמוד
 מנהל ד"ה וי"ג]:

עמרת זקנים

תרפ"ח א' משוחררים.
 לדברי ב"י [עמוד מנהל ד"ה
 ומ"ש ועמ"ס] אף עבדים
 שאינם משוחררים רק שמלו
 וטבלו לשם עבודת נמו
 הייבם בקריאת המגילה,
 ור"י חולק עליה. גם
 הרא"ם ז"ל בהרדשו
 לטמ"ג [הלכות מגילה כג, ג א"ה
 ג"ח] כתב, דרעה הסמ"ג [שם
 הלכות מגילה] דעבדים אינם
 חייבים בקריאת מגילה. על
 כן נראה לי בלי פקפוק
 אלא דבולי עלמא
 שהעבדים
 משוחררים אינם חייבים
 בקריאת המגילה. ומורי
 [שם] ש"ך ג' כ"ח עמוד מנהל
 ד"ה [הנהל] כתב שאף עבדים
 שאינם משוחררים חייבים,
 רק שאינם מוציאם, אבל
 מכל מקום נראה לי עיקר
 שאין חייבים בכל
 בקריאתה, כנזכר לעיל:

הגהות והערות

כג. והמגילה נאמר
 לשון, כ"ל: [מקור חיים]
 תרפ"ח א' גופ"ע ע"פ
 מלתי השקל, לנשי שר, יד
 אפרים, מקור מים ולקוטי
 מנר כן מים. וממהדומת
 פלגו מקמ"ה הירוסף
 "צ"י משמע", ונראה
 שגורסא זו היתה לפני הג"צ
 פרנקל:
 ב. תיבת "קו"ר" ונספה
 ע"פ מ"י" של הלבושי שר:

יא יקראנה בשלשה עשר. בקיבוץ עשרה, דשלא בזמנה [צ"ע צע"ן
 עשרה. ועיין סוף סימן מר"ח [שם] י"ג, ובהגות אש"י [שם] פ"א
 סימן ו' מוספך ח' י"ג] כגי בקטנים [מעגלי דקד ד"ה מגילה מה, ב].
 אם טעו וקראו הפרשות [ה] והמגילה בראשון נר"ח לחזור ולקרואן

צ"ח עמוד מנהל ד"ה קראוהו:
 יב קורא אותה בחמשה עשר.
 גלג צרכה [צ"י ע"ס ד"ה כהנא שגלי
 הלקט סימן ק"ה]:
 תרפ"ח א' ונשים. ולכן נר"ח
 לקרואה בזמנו. לפני
 הנחלות: ב [ועבדים.
 [צ"ח] א' משמע אפילו אין
 משוחררים:

כ"ד בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה
 בידו מגילה ואחר כך נודמנה לו בחמשה עשר יב קורא אותה [ב] בחמשה עשר:

סימן תרפ"ח

שהכל חייבים בקריאת מגילה. וכו' סעיפים:

א. הכל חייבים בקריאתה אנשים [א] ונשים [ב] וגרים [ג] ועבדים [ד]

ב. אחד הקורא ואחר השומע מן הקורא יצא ידי חובתו והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה לפיכך [א] אם

ערך [ח] למהרי"ק"ש

סוף ספ"ק: [אפילו מתחלת החדש. נודמנה לו מגילה אחר כך חזר וקרא בזמנה:

שערי תשובה
 תרפ"ח א' ונשים. עיין באר היטב. ועיין במחזיק ברכה [א] שיש נוהגים
 לומר לאשה שתברך הברכה, ואח"כ יקרא לה להוציאה. ואין לעשות
 כן. אלא הקורא יברך, ע"ש:

מסופק אי כגי בקטנים, מעגלי דקד, [מ"א ס"ק י"ג]:
 גרסה, צ"י, שגלי הלקט, [מ"א ס"ק י"ג]. ואם היו עשרה בני כרך יוצאים בי"ד, יברך, עיין אליהו זוטא [ס"ק י"א]:

תרפ"ח א' ונשים. ולכן נר"ח לקרואה בזמנו לפני הנחלות, מ"א [ס"ק א]. ונקל"ט מקומות נוהגים שהנחלות הולכות לגו"ס הכנסת [ש"ך] נשים
 המגילה. וקטן שהגיע לטימן מוציא נשים. וקטן לקטן ואשה לאשה, אליהו זוטא [ס"ק ו], עיין יד האהב:

ביאור הגר"א

[כ"א] והנה ופיהו אה. גמרא י"ט א' בן כפר שהלך כו': [כ"ב] [שם] ופיהו
 כ"ד. ירושלמי הג"ל כל החדש כו' ובלבד עד ט"ו, ומשמע אף לבן ע'
 תרפ"ח [א] [שם] אן גרים ועבדים. תוספתא בפרק ב' דמגילה והל'
 ובנוסחא שלנו נשמט גרים, וטעות סופר הוא. ועיין בסוף פ'
 דראש השנה כ"ט א' לעינין שופר: [ב] משוחררים. רמב"ם [מגילה]
 א"ע"ג דסבירא ליה דנשים חייבים ומצינן [י"א] מגיד משנה שם הלכה ב'.
 שהיו באותו הנס, מה שאין כן עבדים פטורים שלא היו כו', ולא דמך ל'
 כאן, דלא כסוד [עמוד תרב"ח] ומ"א [ס"ק ב]: [ג] ומחנכים כו'. ירושלמי [ג]
 פרק ב' הלכה ה' בד קפרא אומר צריך לקרואה לפני אנשים ונשים [ק'
 שאף הן היו באותו הנס. רבי יהושע בן לוי עבד כן, מכנש בניו ובני ב'
 וקרי לה קומיהון. והביאו הגהות מיימנות [מגילה א אות א] ושאר פוסקים,
 אלא חינוך כמו בכל מצות. ועיין תוספות [מגילה] י"ט ב' ד"ה ורבי

מחצית השקל

פ"ק י"ב קורא כו'. בלא ברכה. וכן הסכים הפרי חדש [אות ח], ודלא כט"ז
 ס"ק ט'. אבל מה שכתב הט"ז שם דמה שכתב רמ"א בספ"ק ז' מיהו אם
 נודמן לו כו' וחזרו וקורא אותה בי"ד כו', שר"ל שבי"ד מברך על הקריאה,
 בזה גם הפרי חדש [אות ו] מסכים, הואיל וקורא עכשיו בזמנו ראוי לברך.
 ע"ש. ודע, שכתב הפרי חדש בסימן זה [יש אה ח] דאין לטלטל המגילה
 בשבת. ואייתי ראייה מדאייתא בגיטין דף ס"ב ע"א דספר שכתובים בו
 הפטרות אין קורין בו, משום דצריכים לכתוב כל הנביאים שלימים [אלא
 דעכשיו הוחרה משום עת לעשות, ועיין במ"א ר"ש סימן רפ"ד], ומהאי
 טעמא אמרינן התם דאין מטלטלים אותה בשבת. וסבירא ליה לפני חדש
 הוא הדין מגילה, כיון דאין קורין בו אין מטלטלים אותה. ומה שנתרבה
 המנהג לדין כשחל פורים ביום א' להביא המגילה לבית הכנסת מערב
 שבת, דסבירא לן דבשבת אסור לטלטלה, כמו שכתב הפרי חדש. ואני
 בעיני לא ויתיב דברי הפרי חדש, דמה ענין מגלה לספר הפטרות,
 בשלמא הפטרה דאין קורין בו בשבת כלל ואינה ראוי לשום דבר, דהא

ומנס כן כי הנמנה הם מהסעודה, ע"ס: (ט) מכל מקום
 אותה שלא בזמנה. נראה לי דהך קריאה של י"ד היא צדקה
 דהא זמנה היא, וכן מה שכתבו בספיקו שאחר זה קורא אותה
 היינו גם כן דינה בצרכה, דכן משמעות סתם קורא:

תרפ"ח (א) אם היה הקורא

החדש כו'. נמנה
 נמגילה ע"ס. ב' מנה, הכל כשרים
 המגילה חזן מחרש שוטה
 רבי יהודה מכשר בקטן. מאן
 מרש דיעבד נמי לא, אמר רב
 רבי יוסי היא, דמין נכדו
 הקורא את שמע וי' ולא
 לאונו כו', עד השתא דאיתת'
 כו'. ועיין מה שהקשה צ"י
 מנה ד"ה ומ"ש. ונלמנו קו'
 קושיא גדולה היא, דהא כל ש'
 לחלק ולהחמיר במרש
 מקשי לך למה מוקי מתניין
 יוסי, הא אפילו כרבי יהודה
 דמודה כאן במרש במגילה דהך

כ"ד בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה
 בידו מגילה ואחר כך נודמנה לו בחמשה עשר יב קורא אותה [ב] בחמשה עשר:

סימן תרפ"ח

שהכל חייבים בקריאת מגילה. וכו' סעיפים:

א. הכל חייבים בקריאתה אנשים [א] ונשים [ב] וגרים [ג] ועבדים [ד]

ב. אחד הקורא ואחר השומע מן הקורא יצא ידי חובתו והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה לפיכך [א] אם

ערך [ח] למהרי"ק"ש

סוף ספ"ק: [אפילו מתחלת החדש. נודמנה לו מגילה אחר כך חזר וקרא בזמנה:

באר היטב

זה [הנהג"ט] אות ב' וצקימן ש"ס צהנהגה צ"י [אות ד]. וע"ס ש"ס חל יוס
 צהנהגה אז יוס הצהנהגה ח' לאלתר הוא פרשה זכור ומפטירין פקדתי, צ"י
 כהנא בשם ר"ל חצ"י דנתי"ו לאלתר מפטירין ג"כ פקדתי, ע"ש, [מ"א ס"ק א'
 (ח) בשלשה עשר. בקיבוץ עשרה, דשלא בזמנה בני עשרה, ובהגהות א'
 (ז) בחמשה עשר:

ביאור הגר"א

[כ"א] והנה ופיהו אה. גמרא י"ט א' בן כפר שהלך כו': [כ"ב] [שם] ופיהו
 כ"ד. ירושלמי הג"ל כל החדש כו' ובלבד עד ט"ו, ומשמע אף לבן ע'
 תרפ"ח [א] [שם] אן גרים ועבדים. תוספתא בפרק ב' דמגילה והל'
 ובנוסחא שלנו נשמט גרים, וטעות סופר הוא. ועיין בסוף פ'
 דראש השנה כ"ט א' לעינין שופר: [ב] משוחררים. רמב"ם [מגילה]
 א"ע"ג דסבירא ליה דנשים חייבים ומצינן [י"א] מגיד משנה שם הלכה ב'.
 שהיו באותו הנס, מה שאין כן עבדים פטורים שלא היו כו', ולא דמך ל'
 כאן, דלא כסוד [עמוד תרב"ח] ומ"א [ס"ק ב]: [ג] ומחנכים כו'. ירושלמי [ג]
 פרק ב' הלכה ה' בד קפרא אומר צריך לקרואה לפני אנשים ונשים [ק'
 שאף הן היו באותו הנס. רבי יהושע בן לוי עבד כן, מכנש בניו ובני ב'
 וקרי לה קומיהון. והביאו הגהות מיימנות [מגילה א אות א] ושאר פוסקים,
 אלא חינוך כמו בכל מצות. ועיין תוספות [מגילה] י"ט ב' ד"ה ורבי

מחצית השקל

פ"ק י"ב קורא כו'. בלא ברכה. וכן הסכים הפרי חדש [אות ח], ודלא כט"ז
 ס"ק ט'. אבל מה שכתב הט"ז שם דמה שכתב רמ"א בספ"ק ז' מיהו אם
 נודמן לו כו' וחזרו וקורא אותה בי"ד כו', שר"ל שבי"ד מברך על הקריאה,
 בזה גם הפרי חדש [אות ו] מסכים, הואיל וקורא עכשיו בזמנו ראוי לברך.
 ע"ש. ודע, שכתב הפרי חדש בסימן זה [יש אה ח] דאין לטלטל המגילה
 בשבת. ואייתי ראייה מדאייתא בגיטין דף ס"ב ע"א דספר שכתובים בו
 הפטרות אין קורין בו, משום דצריכים לכתוב כל הנביאים שלימים [אלא
 דעכשיו הוחרה משום עת לעשות, ועיין במ"א ר"ש סימן רפ"ד], ומהאי
 טעמא אמרינן התם דאין מטלטלים אותה בשבת. וסבירא ליה לפני חדש
 הוא הדין מגילה, כיון דאין קורין בו אין מטלטלים אותה. ומה שנתרבה
 המנהג לדין כשחל פורים ביום א' להביא המגילה לבית הכנסת מערב
 שבת, דסבירא לן דבשבת אסור לטלטלה, כמו שכתב הפרי חדש. ואני
 בעיני לא ויתיב דברי הפרי חדש, דמה ענין מגלה לספר הפטרות,
 בשלמא הפטרה דאין קורין בו בשבת כלל ואינה ראוי לשום דבר, דהא

הנדון פריצמאן
 חז"ת אמתא אמן זכך גאלת
 מנחם יוסף

ג. טור נסס מסכת סופרים ופרק לא הלכה טו, ואע"פ שאומן היו בניסן לא רלו להענות בניסן לפי שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן:
 תרפו א. מיימלא דרבי יהושע בן לוי מגילה דף ד' גע"ב:
 ג. רמב"ם [מגילה] נפרק ע"ו הלכה ג: טור סימן רפח עמוד מרגל ממאנה שם דף כ' גע"ג:
 ג. טור שם ממאנה שם ע"ה:

הגהות והערות

[א] הגהות כמנכא רבי משה יקוחאל קופמאן כו, בעל לחס הפנים על יו"ד, חסן המגיל, שעסק בליקוט העשרה זקנים:
 [ב] הימים כאן ג' עיין הערה א:
 תרפו א) נוסף ממאנה קראקא ע"ל:
 [ג] תוקן ממאנה פלאג תקמ"ה, וז"ה מקור חיים:
 [ג] נוסף ממאנה למענה מקמ"ח:
 [ד] אך דעה רש"י [נרכות ג, ה ד"ה אם כן, וד"ה דין], הכענורל [שם] והרשב"א [ש"ת ח"א סימן מנה] דנפקער תלמי לא עשו חמסין הרמקס ולמחילה עד שעלה עמוד השחר, ועיין רש"י יוסף נתיב שם ד"ה וד"ה א"כ:
 [ה] שם נז"ע"ו לא הניח מה שכתב כאן עמוד הרמב"ם נסס הארומה חיים נסס הרב"ר דאגו לקרותה טענות יום כדי להקל על האוססים והמעוכרות, אלא כתב מה שכתב נז"ע"ו סוף סימן מלכז דמי שהוה אטם וזו יכול למעט קריאתה מנעול יום, ועיין יקוד ופוסק העובדי שער יב פרק ג כותב הענות הקמה, שכתב טעם למה ששמעתי נז"ע"ו ה' האלרחות חיים:
 [ו] צ"ב, דמה שכתב המ"א [מנכוס ט, ט] דלויכא לופי דגני כהיא עמלא, זה דוקא סמן שצ"ח עלים השחר לנן התמה, אלא מי נמנה דמפלג המנהה יוכא דגני:
 [ז] תוקן ממאנה למענה מקמ"ח:

ה ע"שעה ימים. פירוש שני ומתיקו ושני אחר פורים (נ"י סימן מכ"ט עמוד ט"ה וה"ל, ע"ש). ומשכנבם אדר מרצין שיש לו דין עם עכו"ם יספוט באלד [תענית כט, ח"ג]. יכולים בני עיר לתקן בהסכמה וזכרם עליהם ועל הכלים אחרים לעשות ביום שנעשה בו נס (הר"מ אלסקר סימן מ"ט). ועיין בספר משא מלך חלק א' [תענית שערס נמנהגי האיסור] סימן ט"ו. וז"ל שצ"ח נס באלד ונדר לעשות פורים יש אומרים לעשות בשנת עיבור באלד שני, יש אומרים לעשותו באלד ראשון, אלא אם כן נעשה ביום העיבור באלד שני (הר"ש הלוי א"ח סימן י"ו). עיין מה שכתב סימן תקס"ח סעיף א' ומה שכתבתי שם [ס"ק ט] דמוכח דיש לעשות באלד שני:
 תרפו בכתוב בהגהות מנהגים [מנהגי פורים אור ט] גר שנתגיר קודם הנן החמה פטור מקריאת הלילה דעיקר מלכות ביום, עכ"ל. נראה לי דהכי פירושו, אף על פי שלענין קריאת שמע מקרי לילה וחיוב, כמו שכתב סימן נ"ח [סעיף ה], מכל מקום פטור ממגילה, הו"ל מלכות ביום. ומשמע שאמר שלא קראה בלילה, קוראה קודם הנן החמה. ולי נראה דלוי קוראה אחר ששלה עמוד השחר מקריאת שמע חלוי בזמן שכיבה, ואיכא אינשי דגני כהיא שעתא [נרכות ט, ט]. אבל הכל תלי בלילה, וכיון שעלה עמוד השחר מקריאתה בגמרא [שם; מגילה ג, ט]: א ב"ה ה"ה"ה. אף על גב דקריאת שמע עד מלכות דוקא, הכא לא גרעין דלמא אחי למתעטף דלויכא לה, עכ"ל (הר"ש) [ה"ר אליה מורחין] ב' בסמ"ג [הלכות מגילה כ, ד, ר אור ט]. ולפי מה שכתבתי לעיל דעיקר מלכות ביום קשה מידי:

סימן תרפו

דיני חיוב קריאת המגילה. ובו ב' סעיפים:
 א) חייב אדם לקרות את המגילה בלילה [ולחזור] (א) ולשנותה ביום [לילה זמנה א] (ב) כל הלילה ושל יום זמנה כל היום (ג) [א] מהני החמה ע"ה היום ואם קראה משעלה עמוד השחר יצא:

ערוך ד"ח למהריק"ש

תרפו א) (ש"ע סעיף א) מהני החמה. (עיין פרי מגדים [באש"ל] [משכנות זהב] סעיף ז' [אות א] כתב בש"ס מצ"ח על זה בטור [אורח חיים] בטור דין זה, עיין שם. ובמחילת כבוד תורתו הוא בטור סימן תרפ"ח עמוד תרנ"א):

הגהות רעק"א

תרפו א) (ש"ע סעיף א) מהני החמה. (עיין פרי מגדים [באש"ל] [משכנות זהב] סעיף ז' [אות א] כתב בש"ס מצ"ח על זה בטור [אורח חיים] בטור דין זה, עיין שם. ובמחילת כבוד תורתו הוא בטור סימן תרפ"ח עמוד תרנ"א):

מצוות השק"ל

ואי משום דסבירא ליה כדהוי סלקא דעתא דאם עשה הסעודה בלילה יצא, ולכן אתמול לא תמה דיעד דהוי טרידי, מה שאין כן ביום לפי דעתו כבר עברה הטורדה, א"כ מה זה שאמר רב אשי דלא טרידי כו', אין התנצלות זה מספיק, כי אם היה לו להשיב הא דאמר רבא סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא, או עכ"פ היה לו להבין שיש דברים בגו במה ששאל מאי טעמא לא אתו רבנן. אלא ודאי דאפילו טרודים ואין להם מי לטרוח עבורם, מכל מקום באו לפני רבם בהענות אסתר, ודי להם זמן להבין כפורים עצמם, ואחי שפיר מה שאמר דילמא טרידי כו'. (ורוחק לומר שהל אז פורים ביום ראשון, גם אפשר דמחוייב לאכול קצת במוצאי שבת אף ששבע מסעודה) שלישית של שבת, כמו שכתב מ"א בסימן תרצ"ה ס"ק א' בשם בי"ח [ד"ה ואם אלה]. מכל מקום אפילו לפי סלקא דעתיה דרב כהנא דיוצאים גם בסעודת הלילה, מכל מקום כהאי גוונא ודאי עדיף לעשותו ביום, רק י"ל שחל ביום חמישי ששי, כנ"ל). ופירוש דברי הגהות מנהגים דאפילו כפורים היו רגילים כו', כשלא היו טרודים. ומהו מוכח דבתענית אסתר אפילו טרודים מכל מקום באו לפני רבם, כנ"ל: (מ"ק ה) ש"שעה ימים (כו). פירוש שני וחמישי ושני אחר פורים. והטעם עיין בעטרת זקנים: ומי שנעשה לו גם כו', עיין מה שכתב בסימן תקפ"ה. ר"ל, דרמ"א כתב שם לענין יארציי"ט יש להתענות באדר ראשון. ומ"א חלק שם עליו ויש להתענות באדר שני, דהוא עיקר אדר, והוא הדין הכא. ומ"א אייתי שם ראיה חדא מדאיחא בהענת דף [ו] [ב] י"ח [ע"א] מראש חדש ניסן עד ח' ניסן הוא יום טוב מימים הכתובים במגילת תענית. ופר"ק למה לי מראש חדש, הוה ליה למימר משני בניסן, דהא ראש חדש בלאו הכי אסור. ומשני לאסור יום שלפני ראש חדש, ואח"כ כרבי יוסי דסבירא ליה דגם יום שלפני אסור, אבל ראש חדש יום שלפניו מותר דהוא דאורייתא, ולכן אין צריכין חיזוק. ופר"ק יום שלפני ראש חדש שהוא כ"ט אדר הכי אסור לרבי יוסי, דהוא יום שלאחר כ"ח אדר, וכ"ח אדר הוא מימים טובים הכתובים במגילת תענית, ולרבי יוסי גם יום שלאחריו אסור כנוכר לעיל. ומשני לא נצרכה אלא לחדש מעובר. ופירוש רש"י [שם י"ה, א] ד"ה לא נצרכה לחד פירושא, כגון שיעברו השנה, ואדר ראשון לעולם חסר, אבל אדר שני לפעמים שלשים יום, וא"כ איצטרך לומר מראש חדש ניסן כדי לאסור יום שלשים של אדר דהוי יום שלפני ראש חדש דהוא יום טוב הנ"ל. ואם איחא דהעיקר הוא אדר ראשון, א"כ כל הימים טובים הכתובים במגילת תענית היו עושים באדר ראשון, למה הוצרך רש"י לומר שהיה אדר שני מלא שלשים יום, חיפוק ליה אפילו לא היה רק כ"ט יום מכל מקום הוצרך לומר מראש חדש ניסן כדי לאסור יום שלפניו, דהיינו כ"ט אדר שני, דהא יום טוב של כ"ח אדר היו עושים באדר ראשון אלא דגני דיעד דהוי יום טוב וזהו

מ"ז מגן דוד
 המשכנבם אדר מרצין
 ויכולים בני עיר לתקן בהסכמה
 וזכרם עליהם ועל הכלים אחרים
 לעשות ביום שנעשה בו נס
 (הר"מ אלסקר סימן מ"ט)
 ועיין בספר משא מלך חלק א'
 [תענית שערס נמנהגי האיסור]
 סימן ט"ו
 וז"ל שצ"ח נס באלד ונדר לעשות פורים יש אומרים לעשותו באלד שני, יש אומרים לעשותו באלד ראשון, אלא אם כן נעשה ביום העיבור באלד שני (הר"ש הלוי א"ח סימן י"ו)
 עיין מה שכתב סימן תקס"ח סעיף א'
 ומה שכתבתי שם [ס"ק ט] דמוכח דיש לעשות באלד שני:
 תרפו בכתוב בהגהות מנהגים [מנהגי פורים אור ט] גר שנתגיר קודם הנן החמה פטור מקריאת הלילה דעיקר מלכות ביום, עכ"ל. נראה לי דהכי פירושו, אף על פי שלענין קריאת שמע מקרי לילה וחיוב, כמו שכתב סימן נ"ח [סעיף ה], מכל מקום פטור ממגילה, הו"ל מלכות ביום. ומשמע שאמר שלא קראה בלילה, קוראה קודם הנן החמה. ולי נראה דלוי קוראה אחר ששלה עמוד השחר מקריאת שמע חלוי בזמן שכיבה, ואיכא אינשי דגני כהיא שעתא [נרכות ט, ט]. אבל הכל תלי בלילה, וכיון שעלה עמוד השחר מקריאתה בגמרא [שם; מגילה ג, ט]: א ב"ה ה"ה"ה. אף על גב דקריאת שמע עד מלכות דוקא, הכא לא גרעין דלמא אחי למתעטף דלויכא לה, עכ"ל (הר"ש) [ה"ר אליה מורחין] ב' בסמ"ג [הלכות מגילה כ, ד, ר אור ט]. ולפי מה שכתבתי לעיל דעיקר מלכות ביום קשה מידי:
 ערוך ד"ח למהריק"ש
 תרפו א) (ש"ע סעיף א) מהני החמה. (עיין פרי מגדים [באש"ל] [משכנות זהב] סעיף ז' [אות א] כתב בש"ס מצ"ח על זה בטור [אורח חיים] בטור דין זה, עיין שם. ובמחילת כבוד תורתו הוא בטור סימן תרפ"ח עמוד תרנ"א):
 הגהות רעק"א
 תרפו א) (ש"ע סעיף א) מהני החמה. (עיין פרי מגדים [באש"ל] [משכנות זהב] סעיף ז' [אות א] כתב בש"ס מצ"ח על זה בטור [אורח חיים] בטור דין זה, עיין שם. ובמחילת כבוד תורתו הוא בטור סימן תרפ"ח עמוד תרנ"א):
 מצוות השק"ל
 ואי משום דסבירא ליה כדהוי סלקא דעתא דאם עשה הסעודה בלילה יצא, ולכן אתמול לא תמה דיעד דהוי טרידי, מה שאין כן ביום לפי דעתו כבר עברה הטורדה, א"כ מה זה שאמר רב אשי דלא טרידי כו', אין התנצלות זה מספיק, כי אם היה לו להשיב הא דאמר רבא סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא, או עכ"פ היה לו להבין שיש דברים בגו במה ששאל מאי טעמא לא אתו רבנן. אלא ודאי דאפילו טרודים ואין להם מי לטרוח עבורם, מכל מקום באו לפני רבם בהענות אסתר, ודי להם זמן להבין כפורים עצמם, ואחי שפיר מה שאמר דילמא טרידי כו'. (ורוחק לומר שהל אז פורים ביום ראשון, גם אפשר דמחוייב לאכול קצת במוצאי שבת אף ששבע מסעודה) שלישית של שבת, כמו שכתב מ"א בסימן תרצ"ה ס"ק א' בשם בי"ח [ד"ה ואם אלה]. מכל מקום אפילו לפי סלקא דעתיה דרב כהנא דיוצאים גם בסעודת הלילה, מכל מקום כהאי גוונא ודאי עדיף לעשותו ביום, רק י"ל שחל ביום חמישי ששי, כנ"ל). ופירוש דברי הגהות מנהגים דאפילו כפורים היו רגילים כו', כשלא היו טרודים. ומהו מוכח דבתענית אסתר אפילו טרודים מכל מקום באו לפני רבם, כנ"ל: (מ"ק ה) ש"שעה ימים (כו). פירוש שני וחמישי ושני אחר פורים. והטעם עיין בעטרת זקנים: ומי שנעשה לו גם כו', עיין מה שכתב בסימן תקפ"ה. ר"ל, דרמ"א כתב שם לענין יארציי"ט יש להתענות באדר ראשון. ומ"א חלק שם עליו ויש להתענות באדר שני, דהוא עיקר אדר, והוא הדין הכא. ומ"א אייתי שם ראיה חדא מדאיחא בהענת דף [ו] [ב] י"ח [ע"א] מראש חדש ניסן עד ח' ניסן הוא יום טוב מימים הכתובים במגילת תענית. ופר"ק למה לי מראש חדש, הוה ליה למימר משני בניסן, דהא ראש חדש בלאו הכי אסור. ומשני לאסור יום שלפני ראש חדש, ואח"כ כרבי יוסי דסבירא ליה דגם יום שלפני אסור, אבל ראש חדש יום שלפניו מותר דהוא דאורייתא, ולכן אין צריכין חיזוק. ופר"ק יום שלפני ראש חדש שהוא כ"ט אדר הכי אסור לרבי יוסי, דהוא יום שלאחר כ"ח אדר, וכ"ח אדר הוא מימים טובים הכתובים במגילת תענית, ולרבי יוסי גם יום שלאחריו אסור כנוכר לעיל. ומשני לא נצרכה אלא לחדש מעובר. ופירוש רש"י [שם י"ה, א] ד"ה לא נצרכה לחד פירושא, כגון שיעברו השנה, ואדר ראשון לעולם חסר, אבל אדר שני לפעמים שלשים יום, וא"כ איצטרך לומר מראש חדש ניסן כדי לאסור יום שלשים של אדר דהוי יום שלפני ראש חדש דהוא יום טוב הנ"ל. ואם איחא דהעיקר הוא אדר ראשון, א"כ כל הימים טובים הכתובים במגילת תענית היו עושים באדר ראשון, למה הוצרך רש"י לומר שהיה אדר שני מלא שלשים יום, חיפוק ליה אפילו לא היה רק כ"ט יום מכל מקום הוצרך לומר מראש חדש ניסן כדי לאסור יום שלפניו, דהיינו כ"ט אדר שני, דהא יום טוב של כ"ח אדר היו עושים באדר ראשון אלא דגני דיעד דהוי יום טוב וזהו

מהצורח כרי צדקאן
 גוונא מפוזר חתן יווק האל
 מכון ירושלים

ואי משום מספריים כעין תער. זהו חשש רחוק ושרשו פתוח מתרומת הדשן (סי' רצה) כשהזוג חרוד מאוד יש לזהר אולי יחתוך בתחתון לחוד וידענא שהוא מידי דלא שכיח.

גם מההשחחה תחת הגרון. המעיין בש"ס (מכות כ, א) וראשונים יראה כי ממש לית מאן דחש לדברי ר"ח בזה, והמתמיד קדוש יאמר לו, והמקיל לא יאמר עליו מקור משחת ח"ו. כללו של דבר כל מה שאמר מכ"ח באגדת ריב"ח, הנמשל הוא טוב וקדש קדשים, והמשל שהיטיב פניו על חטא קל וקטן, לא יקרא ח"ו בשם חטא ועון חלילה וחס, והאומר כן עתיד ליתן הדין בלי ספק. והייתי יכול להמשיל

משל אחר, אבל ועמך כולם צדיקים כתיב ויהיה ממחזו פלוני או פלוני.

והנה להיות כי רוב פלפולינו באגרת הלזה לא היה בהוויות דאביי ורבא, כי רובו בדברי אגדות חז"ל הוא בנוי, ע"כ צייתי להעתיק לו מה שאני שואל שאלה אחת מאת מ"ו רשכב"ה חסיד שבכהונה מהו' נתן אדלר כ"ץ נ"י ולהיות שאני עוסק בה עתה אעתיקה לו. והיה בכוא תשובת מ"ו נ"י גם אותו לא אמנע מאתו.

ואסיים בשלום רב לאוהבי ה' ושומרי תורתו, הכ"ד אי"נ לנצח המצפה תשובתו כאשר התניתי באגרת הקצר הקודם.

החותם פה ק"ק מ"ד יום ד' ער"ח אלול תקס"ל. משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קס

[ביאור השמטת הרמב"ם משנכנס אדר מרבין בשמחה]

שלום ושמחה י"ט ליי"נ תלמידי הרב האבן המופלג מו"ה ברוך נ"י.

יפה נתעורר על השמטת הרמב"ם אלא שלא פירש יפה, ואני אפרש. דבמתני' שלהי תענית (כו, ב) תנן משנכנס אב ממעטין בשמחה, ואמר רב בגמרא (כט, א) כשם שמשנכנס אב וכו', כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. וא"ר פפא הלכך האי בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לשחמיט מיניה באב ולימצי ליה באדר. והרמב"ם פ"ה מתענית (ה"ו) כתב משנכנס אב ממעטין ולא

כתב הא דלשתמיט מנכרי. אמנם בש"ע בהלכות ט"ב (סי' תקנא סע' א) הוסיף וכתב הא דלשתמיט. ואמנם בהלכות מגילה לא כתב הרמב"ם ולא הש"ע הא דמרבין בשמחה ולא הא דלימצי לנכרי. והמג"א (סי' תרפו סק"ה) הביאו. וצריך לידע טעם להשמטה זו.

והנלע"ד דרב לטעמיה דס"ל כמ"ד כל חדש אב אסור ברחיצה ואבילות נוהג וכמ"ש תוס' סוף מגילה (לא, ב ד"ה ראש חדש), והיינו טעמא דדרש כמ"ד (תענית ל, א) והשבתי חדשה

תשובה קס

א. וצ"ב דבתוס' שם לא נמצא כן אלא אורבא שהאבלות מסתיימת כמ' כאב שהרי כתבו בוח"ל: ורב דאמר מפטיר חזון סבר דהאבילות הל מיד שנכנס ר"ח. הרי שרב סובר שהאבילות מתחיל ב"ח ולא כתבו כל החודש אלא רק עד התענית. וכ"ה בתענית כמ', ב אמר רב לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו מותר. וכן העיר הרב ברוך עין (מה"ס דבר מצוה) הו"ד בתורת אבינו דאור"ח (וילנא תרל"א) סי' תקנא. וכיון שהספר אינו מצוי ראינו לנכון להעתיקו בלשונו: ולענ"ד דבריו תמוהים מאד דהא רב ברף זה ע"ב קאמר ל"ש אלא לפניו אבל לאחר מ"ב מותר, וע"כ דס"ל לרב כרבי מאיר שם דס"ל דגוהג אבל מ"ח ועד התענית. ומפרש ר' יוחנן דר"מ דרש תגה. וא"כ רב דס"ל לאחר מ"ב מותר אף אם נאמר דמתמיד רב כר"מ דמ"ח אסור ולא כרבא דפסק כר"מ וכרשב"ג, מ"מ לא דרש רק תגה ולא חדשה. ולמה כתב הח"ס דרב ס"ל דאבילות נוהג כל חודש אב ודרש חדשה. גם מ"ש הח"ס בשם התוס' סוף מגילה נ"י דבריו תמוהים. וז"ל התוספות במגילה דף ל"א ע"ב בד"ה ר"ח אב כו' לרב דאמר דמפטיר חזון סבר דהאבילות הל מיד שנכנס ר"ח ע"כ. הרי שכתבו התוס' דרב ס"ל דהל האבילות מיד שנכנס ר"ח. אבל זה לא כתבו התוס' דרב סבר דכל חודש אב נוהג, דהא קאמר רב להריא דלאחר מ"ב מותר. ולשיטת התוס' ס"ל לרב כר"מ דאבילות נוהג מ"ח ועד התענית ולפ"ז דרש תגה כדמפרש ר"י אבל לא דרש רב חדשה דא"כ אסור גם לאחר מ"ב וכדס"ל לר"י. ועי' ברא"ש דמגילה פרק ד' סימן יו"ד שכתב להריא כמו שכתבתי בכונת התוספות. ודברי הח"ס צע"ג. וגם בדברי התוספות והרא"ש שם במגילה יש לפקפק ואכ"מ. ועיין באור זרוע הלך ב' סי' שצ"ב ודו"ק. ע"כ דבריו. וכך העיר בעל הפר"ד בספרו גליוני קדש וז"ל: שם בתשו' ק"ס, וכמ"ש תוספות סוף מגילה. נ"ב: זה טעות ותוס' לא כתבו שם רק דרב סבר דאסור מ"ח אבל אחר התענית מכואר להרי' בש"ס תענית כ"ט ב' דרב סבר לאחריו מותר וא"כ ס"ל לרב כמ"ד דרדשי תגה ולא חדשה עי"ש.

דכל החודש נוהג אבילות לענין שמחת אדר והח' לשמחה להיות שמחה נו אסור בהספד ולכל הפחו אנן קיי"ל כמ"ד דשבת. אבילות דדרשינן והשבו וכמ"ש כל זה תוס' סוף באדר לא דרשינן והחודש דרשינן והחדש שוב אין ל בשבוע שחל פורים, דש ולפ"ז מה דתנן במתני בשמחה ומייתי' שאין בונין בית חתנות וכמבואר בפ"ק דמגילה נטיעה בפורים, וזה ל: שבונין ונוטעין פשיטא נ פורים איתא להאי חי שנהגו איסור מלאכה, מ' ומשו"ה לא הוי מצי נ בשמחה

נשאל נשאלתי מא' כ מת אביו בר' נ

ואף מי שסובר שאינו אסור בתו שמחה נוהג כל החודש. ועי' ש ב. בסוס"ק קצנ כתב החת"ם: זה והיינו דמקשה אפי' טובא נמ ג. היינו דכונת הרמב"ם שממען דשמחה לחוד ודינו אבילות ד. רבנים עוררו שהפירוש להע ה. בלקוטי חבר בן חיים: צ"ע ו כונת רש"י שמרבין בשמחה

א. מצינו כע"ז בחכמ"א כלל כ

ש"ג תגה סוס
איות ת"ת ת"ק א
מכונ בתאור

דכל החודש נוהג אבילות. א"כ הכי נמי דרשינן לענין שמחת אדר והחדש אשר נהפך מיגון לשמחה להיות שמחה נוהג משנכנס אדר. ואולי אסור בהספד ולכל הפחות מצוה לשמוח. אמנם אנן קיי"ל כמ"ד דשבת שחל ט"ב בתוכה נוהג אבילות דרשינן והשבתי שבתה ולא חדשה, וכמ"ש כל זה תוס' סוף מגילה הנ"ל. א"כ ה"ה באדר לא דרשינן והחדש אשר נהפך, וכיון דלא דרשינן והחדש שוב אין לנו להוסיף שמחה אפילו בשבוע שחל פורים, דשבתה לא כתיב בפורים.

ולכ"ץ מה דתנן במתני' משנכנס אב ממעטין בשמחה ומייתי ליה רמב"ם, היינו לענין שאין בונין בית חתנות ואבורנקי של מלכים, וכמבואר בפ"ק דמגילה (ה, ב) גבי רבי נטע נטיעה בפורים, וזה לא שייך באדר מרבין, שבנין ונוטעין פשיטא כל השנה נמי, ורק ביום פורים איתא להאי חידושא שאפילו במקום שנהגו איסור מלאכה, מ"מ בונין בנין של שמחה, ומש"ה לא הוי מצי לאתויי הך דרב מרביס בשמחה.

והנה ר"פ (תענית כט, ב) אמר הלכך האי בר ישראל וכו' ונדחקו תוס' (ר"ה אהר) דקאי אלעיל דמגלגלין זכות ליום זכאי. ורמב"ם ס"ל כפשוטו אדרב קאי הלכך. ואם כן כיון דלא קיי"ל כרב ואין אבילות מר"ה אין ריעא מזלא ג"כ. וש"ע חשב לסכנתא ופסק דלשתמט באב, אבל עכ"פ באדר לא כתב דלימצי ליה.

א"נ י"ל בהא עפ"י מה שהרגיש מהרש"א והאריך ג"כ ראנ"ח פ' תצא [בספרו הנותן אמרי שפרן] אהא דרב פפא (דאמר) [דאדר] בריא מזליה, הא קיי"ל אין מזל לישראל. ולע"ד משום הכי כתב רש"י (שם ע"א ד"ה משנכנס) ימי נסים היו לישראל פורים ופסח. וביעב"ץ ח"ב סי' פ"ח נתעורר בזה מה רצה רש"י להוסיף פסח. ולפי הנ"ל י"ל דס"ל אע"ג דאין מזל לישראל, מ"מ אחז"ל (חולין צה, ב) אע"ג דאין נחוש יש סימן והוא דאתחוק. וס"ל הכא אתחוק תרי זימנא עכ"פ פורים ופסח, וקיי"ל ב' זימני הוה חזקה. אי"נ ס"ל בחד זימנא איכא למימר שמא ריעא מזלא דעמלקים גרם ולא בריא מזלא ישראל דאין מזל להם. אבל השתא דאירע ע"י ב' אומות שונות רצופים עמלק ומצרים, שמע מינה יש סימן טבא דבריא מזלא דישראל ועכ"פ יש סימן. זה נ"ל דעת רש"י.

וב"מ הש"ע הוה ס"ל דרב פפא אפשר ס"ל יש מזל לישראל ואנן קיי"ל שלהי מס' שבת (קנו, א) כהני אמוראי ותנאי דש"ס דאין מזל לישראל. וא"כ בשלמא כאב איכא למיחש דבריא מזלא דאומות העולם, אבל באדר מהכ"ת לימצי לי, דנהי דריעא מזלא דעמלקים, דשארי אומות מי ריעא. ולענין בריאות מזלא דישראל הא אין מזל לישראל. כנלענ"ד במעט עיון. פ"ב יום ג' י"ט אדר תקע"ו לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קסא

[ספק ביום היארציי"מ]

נשאל נשאלתי מא' מהתלמידים שמסופק אי מת אביו בדי' בחדש או בה' כו"א, איך יהיה דינו בכל מנהגי יא"צ באמירת קדיש והדלקת נר ותענית. הנה זה פשוט דהאבלים לא

ואף מי שסובר שאינו אסור בהם אלא בשבוע שחל בה' או באב, מודה שמיעוט שמחה אסור מר"ח. ולפי"ז יש מקום לומר שמיעוט שמחה נוהג כל החודש. ועי' שו"ת מערכת בין המצרים סי' א אות ג. ובכללים מערכת הלמ"ד כלל פו.
 ב. בסוס"י קצנ כתב הרח"ם: והנה הוא מהראוי לקרות [המגילה] אפי' מר"ח כראיתא ביר' כרכתיב והחדש אשר נהפך מיגון לשמחה והיינו דמקשה אפי' טובא נמי דהא והחדש כתיב וכו'. דקדק וכתב "מהראוי" משום דבאמת לא קימ"ל כן. ועי' ב"י סי' תרפח.
 ג. היינו דכונת הרמב"ם שממעטין בשמחה כדבר שאינו אבילות כשאין מתעסקין בו. וראה לעיל הערה א מהאו"ז בשם הראב"ה דשמחה לחוד וריני אבילות לחוד.
 ד. רבים עוררו שהפירוש לתענית אינם לרש"י, ראה שו"ת חלק ו עמ' 71, ועוד].
 ה. כלקוט' חבר בן חיים: צ"ע הוי עכ"פ פורים בפנ"ע ופסח בפנ"ע לא אתחוק אלא מחד זימנא ומה תרי זימנא שייך, ע"כ. ולענ"ד כונת רש"י שמרביס בשמחה מאדר ועד פסח ופשוט הוא. ובה"י ח"ם או"ח סי' תקנא: כיון דאתחוק ג' זמני וכו'.

תשובה קסא

א. מצינו בעי"ז בחבמ"א כלל קעא סע' א בספק באיזה יום בחדש, והעלה שיש לו חוקת חי עד יום האחרון של החודש.

חתם סופר - יישוב לדברי הרמב"ם

(ד) ועל פי זה ביאר מרן החתם סופר, דרב דאמר כשם שמשנכנס אב וכו' משנכנס אדר מרבין בשמחה, לטעמיה אזיל דסבירא ליה כמאן דאמר דכל חודש אב נוהג באבילות ואסור בחיציצה, וכמו שכתבו התוס' (מגילה ל"א ע"ב ד"ה ראש חדש), והיינו טעמא דדרש כמ"ד והשבתי חדשה, דכל החודש נוהג אבילות, א"כ הכי נמי סובר דדרשינן לענין שמחת אדר הפסוק (אסתר ט, כג) והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה, להיות שמחה נוהג משנכנס אדר, ואולי אסור בהספד, ולכל הפחות מצוה לשמות. אמנם אנן קיימא לן כמאן דאמר דרק בשבוע שחל תשעה באב בתוכה נוהג אבילות, דדרשינן והשבתי שבתה ולא חדשה, וכמ"ש כל זה תוס' (מגילה טז), א"כ הוא הדין באדר לא דרשינן והחדש אשר נהפך, וכיון דלא דרשינן והחדש, שוב אין לנו להוסיף שמחה אפילו בשבוע שחל פורים, דשבתה לא כתיב בפורים.

ולפי זה מה דתנן במתניתין משנכנס אב ממעטין בשמחה, ומייתי ליה רמב"ם, היינו לענין שאין בונין בית חתנות ואבורנקי של מלכים וכמבואר בפ"ק דמגילה (ה' ע"ב) גבי רבי גטע נטיעה בפורים, וזה לא שייך באדר מרבין שבונים ונוטעין, דהא פשיטא הוא, דהא כל השנה נמי עושין כן, ורק ביום פורים איתא להאי חידושא, שאפילו במקום שנהגו איסור מלאכה, מכל מקום בונים בנין של שמחה, ומשום הכי לא הוי מצי לאתוויי הך דרב מרבין בשמחה, כיון דאנן לא קיימא לן כרב, ואין אבילות מראש חודש רק בשבוע שחל בו תשעה באב, ואם כן לא דרשינן חדשה לכל החודש, ואם כן הוא הדין נמי דלא דרשינן הך קרא דגבי מגילה והחדש אשר נהפך וכו', עכתו"ד החתם סופר.

אחרונים סתרו דברי החתם סופר

(ה) והנה בספר נימוקי אור"ח (סי' תרפ"ב) סתרו דברי החתם סופר הנ"ל דהלא סוף כל סוף הביא הרמב"ם (נהל' מעניות) הך דינא דתנן במשנה משנכנס אב ממעטין בשמחה, ואם כן בעל כרחך דסבירא ליה להרמב"ם לדינא הך לימוד דוהשבתי חדשה גבי אב, ואם כן למה לא סבירא ליה גם גבי אדר הא דכתיב והחדש אשר נהפך מיגון לשמחה, דמשנכנס אדר מרבין בשמחה, ולא העלה החת"ס בתיורצו מאומה עכ"ל.

אולם אליבא דאמת נראה להסביר דברי מרן החתם סופר ולה"ה, בהקדם דברי המהרש"א שם (נמסכת מענית ד"ה מסוסה מנה וכו') שכתב דיש לדקדק דהלא בקרא כתיב חגה חדשה ושבחה, ואם כן למ"ד דדרש חגה למאי נכתב חדשה ושבחה, וכן לאינך תנאי למאן דדריש חדשה א"כ חגה ושבחה למך נכתבו, ומאן דדריש שבתה א"כ חגה וחדשה למה לי. ותירץ המהרש"א, דיש לומר דהני תנאי לא פליגי אלא לענין שמחה של כיבוס ותספורת באיזה זמן הם אסורים, ומיהו לכולהו תנאי כתיבי כולהו בקרא חגה חדשה שבתה למעט בימים אלו מילי אחרוני דאית בהו נמי שמחה, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, תדע דהא תנא דמתניתין ס"ל דאינו אסור בתספורת וכיבוס אלא בשבוע שחל בה ת"ב, וברישא קתני משנכנס אב ממעטין בשמחה, דהיינו מראש חודש, ועל כרחך כנ"ל דממעטין שמחה מראש חודש סבירא ליה לכונ"ע, ולא פליגי רק בענין תספורת וכיבוס, עכתו"ד המהרש"א. הרי מבואר דעכ"פ כולהו תנאי דרשי מהלשונות דכתיבי בקרא חגה חדשה ושבחה, שצריך למעט בהו עניני שמחה, ופלוגתתן הוא רק איזה שמחה ממעטין קראי בלשונות אלו חגה חדשה שבתה.

אבילות

(ו) וכפי הנראה איכא ושמרבין שמחה ושמחה, ונשוואין דברים שעל ידי להגוף, כגון תו ומחלוקת דתנאי ושבמניעתן גורמין שכשעוסקין בה להתאבל על הו בדבריו, ועל זה להתאבל על הו המרבין שמחה ל דדרשינן כולהו וראש חדש עד מקרא חדשה לא מתחלת החדש, זה, דהלא כתיב שהוא מועד, א ממעטין בשמחה, דגמרא קיי"ל דא תשעה ב

וכ"ל זה לדינא דהאבילות ועל כן אוסר בח ראש חדש נורק (מענית דף כ"ט) מגוהצין, וכן מ התענית, ואם כן דדריש מדכתיב אבילות מתחלת בשמחת דבר

יישוב (ז) ומעתה לפ הו

אבילות או מניעת שמחה

(ו) ובפי הנראה מדברי הב"ח המוכח לעיל, איכא ב' גדדים בענין זה, (א) דברים שמרבין שמחה לאדם, כמו בנין ונטיעה של שמחה, ונישואין ואירוסין וכיוצא בזה. (ב) דברים שעל ידי מניעתן גורם לעצמו צער להגוף, כגון תספורת וכיבוס וכיוצא בו. ומחלוקת דתנאי הנ"ל הוא רק על אותן דברים שבמניעתן גורמין צער להגוף, שאסרוהו מפני שכשעוסקין בהם גראים כאינם חוששין להתאבל על החורבן כמו שהסביר הב"ח בדבריו, ועל זה פליגי תנאי חל חיובן להתאבל על החורבן, אבל במניעת דברים המרבין שמחה לאדם, בזה כולי עלמא מודי דרשינן כולהו קראי, ואסור לעשותן מתחלת ראש חדש עד אחר התענית, דלא דרשינן מקרא חדשה לאסור כל החדש, רק להוסיף מתחלת החדש, וגם ראש חדש גופיה בכלל זה, דהלא כתיב חגה, דהוא ראש חדש עצמו שהוא מועד, אבל כל זה הוא רק לענין ממעטין בשמחה, אבל תספורת וכיבוס, מדינא דגמרא קיי"ל דאינו אסור רק בשבוע שחל בו תשעה באב עד אחר התענית.

וב"ב זה לדינא דידן, אבל רב כנ"ל סבירא ליה דהאבילות חל מיד כשנכנס ראש חדש, ועל כן אסור בתספורת וכיבוס תיכף משנכנס ראש חדש [ורק אחר התענית סבירא ליה לרב (מענין דף כ"ט) דמותר ללבוש בגדי פשתן מגוהצין, וכן מותר בתספורת וכיבוס אחר התענית], ואם כן הרי מבואר דרב סובר כמ"ד דדריש מדכתיב חדשה דיש דין מיוחד לנהוג אבילות מתחלת ראש חדש, ולא רק למעט בשמחת דברים שמרבין תענוג להגוף.

יישוב דברי החתם סופר

(ז) ומעתה לפי זה יוכן היטב דברי מרן החתם סופר במה שכתב לחדש

וליישב דברי הרמב"ם בהא שהשמיט מימרא זו דרב דמשנכנס אדר מרבין בשמחה, דיש לחלק ולומר דדוקא רב לשיטתיה דדרש מתיבת חדשה דין מיוחד לאבילות מתחלת ראש חדש, אם כן מסתבר דהוא הדין דיש לדרוש דין שמחה מקרא דכתיב במגילה והחדש אשר נהפך להם לשמחה, ולרב באמת יש דין מיוחד בריבוי שמחה בחדש אדר יותר מבכל השנה, ואפשר דאסור מדינא בהספד ותענית כל החדש, אבל לדין דלא דרשינן דין מיוחד מתיבת חדשה, וסבירא לן דרק בשבוע שחל בו תשעה באב מתחילין דיני אבילות, אם כן הוא הדין דאין לדרוש ריבוי שמחה מקרא הכתוב במגילה והחדש אשר נהפך.

ולפי זה מיושב שפיר קושיית הנמוקי אורח חיים הנ"ל, דאע"פ שהרמב"ם הביא בהלכות תעניות הך משנה דמשנכנס אב ממעטין בשמחה, אין מזה שום הכרח דסובר דחל הדין המיוחד דאבילות מדינא מתחילת ראש חודש, רק הביא המימרא כצורתה דממעטין בשמחה, וכנ"ל מדברי המהרש"א דבזה כולי תנאי מודי דיש חיוב למעט מדברים המשמחין את האדם, אבל לדינא לא סבירא ליה כרב דחל דין האבילות מתחילת ראש חודש, ומשום הכי שפיר השמיט הרמב"ם הך מימרא דרב דכשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, דדוקא מאי דאיתא במשנה משנכנס אב ממעטין בשמחה שייך גם לדין, הגם דאיסור תספורת וכיבוס ליחא לדין, מכל מקום כל דבר הגורם לשמחה שחשכם הב"ח, כגון בנין של שמחה ונישואין וכו', זה אסור אף לדין מראש חדש, וזה מרומז בתיבת חדשה, וכל זה לא שייך לדרוש גבי שמחה בחודש אדר, דהלא כל השנה מותר שמחת נישואין ובנין של שמחה, ומאי נתרבה באדר מתחלת החדש, ועל כרחך דחקי לקרא ואוקמא אנפשה, דמאי

סופר
 סי' תרפ"ו
 ופר הנ"ל
 נה"ל תעניות
 גב ממעטין
 סבירא ליה
 בתי חדשה
 ליה גם גבי
 הפך מיגון
 שמחה, ולא
 עכ"ל.
 דברי מרן
 קדם דבר
 משוסס מנה
 קרא כתיב
 דדרש חגה
 אינך תנאי
 יבתה למה
 נה וחדשה
 לומר דהני
 של כיבוס
 'ם, ומיהו
 וגה חדשה
 דיני דאית
 מר כדאית
 'אינו אסור
 בה ת"ב,
 בשמחה,
 דממעטין
 בו"ע, ולא
 עכתו"ד
 להו תנאי
 נה חדשה
 י שמחה,
 עטי קראי
 תה.

דכתיב והחדש אשר נהפך להם וגו', ר"ל דבתוך החדש הזה יש יום שמחה, והוא יום הפורים שנתהפך להם מיגון לשמחה, ועי' בליקוטי הערות על החתם סופר, ולפי דברינו הנ"ל מבואר היטב יישוב מרן זלה"ה, ומחזורין דבריו כשמלה ואין בו שום תיוהא ודו"ק.

כשם שמשנכנס אב וכו' כך משנכנס אדר מרבין בשמחה

(ה) ובהיותי עסקי בענין זה חשבתי לבאר ולמיהב תבלין בהך מימרא דרב, כמה שמדמה ב' דברים אלו יחד, כאמרו כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, ולכאורה מה תלוי זה בזה באמרו 'כשם' וכו', הלא הם שני הלכות חלוקות, ואיזה טעם ודמיון יש להם. ואפשר לומר דהנה חכמינו ז"ל תקנו להעלות על ראשינו חורבן ציון וירושלים בכל השנה, ואסרו כמה דברים משום זה, וכדאיתא בגמרא (סוטה דף מ"ט ונמס' ג"צ דף ס'), וכן נפסקה כמה דינים בשו"ע (סי' תק"ט) לעשות זכר לחורבן בית מקדשינו ותפארתינו, ובכל סעודה ושמחה שהאדם עושה, צריך לעשות זכר לחורבן בית המקדש ולהעלות אפר על ראשינו בזכרינו את ציון. וכבר האריך בזה היעב"ץ (נפיוזר זיפ יעקב טער סעשין) דבענין זה בלבד שאינם מקיימים תקנת חכמינו ז"ל לעשות זכר לחורבן, די בזה לגרום אריכות גלותינו ולמנוע פדות נפשינו, [הובא בדברינו בחיים לחג (מ"ד דף של"ח) עיי"ש].

והנה במשך כל השנה אכן נקבעו דברים מיוחדים להעלות זכרון חורבן בית המקדש על לבבינו, ובפרט בחדש אב שממעטין בכל מיני שמחה, ואין שמחים בו

כלל כמ"ש המג"א (כג"ל), והכל משום אבילות ציון וירושלים, ולעומת זה בחדש אדר מרבין בשמחה כל כך, עד שביום הפורים בעת עריכת סעודת משתה היין ליכא חובה לעשות איהו זכר לחורבן ציון וירושלים כמו שעושין כן בכל שאר סעודות ושמחות, וכמ"ש היעב"ץ במור וקציעה (סי' תל"ה נמ"א סק"ט), והובא גם בשערי תשובה שם וז"ל, אין צריך ליוהרהר בסעודת פורים לעשות זכר באבילות ירושלים כיון דחייב לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו' עכ"ל.

וענין זה מרומז במימריה דרב, במה שדימה ב' דברים הנ"ל להדדי ובחודא מחתא מחתינהו, דכשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, ועושין הכל לזכר אבילות ציון וירושלים, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה ור"ל שבעת שמחת פורים אז אין צריך לעשות כלל זכר לחורבן.

שמחה בכל חודש אדר

(ט) ועי' עוד בשו"ת רבי עקיבא יוסף (מלק צ' לו"ח סי' ממ"ד) שכתב וז"ל, מן הכתוב במגילה והחדש אשר נהפך וגו', משמע כל החדש יום טוב עכ"פ שלא להתענות בהם, ככתוב (משלי טו, טו) וטוב לב משתה תמיד ועכ"ל. וכן הוא גם באשל אברהם (נוטשאטש פניאל), דכל החדש מצוה להיות בשמחה כדכתיב והחדש וגו'. ועי' בשדי חמד (מערכת סמן וכלה). ובשו"ת תירוש ויצהר (סי' קי"ח) כתב, דאפילו למאן דקפדי שלא לעשות נשואין בימי חסרון הלבנה, מכל מקום בחדש אדר אין להקפיד, ויכולין לעשות נישואין אף בסוף החדש, וביאר על פי מה שאיתא בירושלמי והביאוהו הפוסקים, למאן דנפיק

לאורחא קרי מגיל
והחדש אשר נהפך
מפרש הירושלמי ו

(א) בנמרא מגי
ארב
נביאות נתנבאו לך
הותירו על מה ש
מגילה. [וברש"י ו]
תאמר נר חנוכה,
בימי מרדכי היו
דרוש, אמר רבי
קרח ומה מעבד
ממיתה לחיים לא
סופר (מלק לו"ח
ופוריס) שכתב דמו
איכא חיוב מדא
שעשה לנו הקב"ו
איכות וכמות הזכו
נחוג את זכר הני
שמו, זהו רק

קל וחומר ו
והנה רש"י (ד"ה
וחומר וז
שירה על הים ע

לאורחא קרי מגילתא מראש חודש, דכתיב
והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה, וא"כ
מפרש הירושלמי שכל החודש נהפך לשמחה

לישראל, ואם כן כל מה שבחודש הזה אפילו
בסוף החודש ימי חסרון הלבנה, נהפך להם
לשמחה ולטובה עכ"ד עיי"ש.

קריאתה זו היא הילולא

(א) בגמרא מגילה (דף י"ד ע"א) תנו רבנן
ארבעים ושמונה נביאים ושבע
נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא
הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא
מגילה. [וברש"י (ד"ה חוץ ממקרא מגילה), ואם
תאמר נר הנוכה, כבר פסקו הנביאים, אבל
בימי מרדכי היו חגי זכריה ומלאכי]. מאי
דרוש, אמר רבי חייא אמר רבי יהושע בן
קרח ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה,
ממיתה לחיים לא כל שכן. [ועיי' בשו"ת חתם
סופר (חלק א"ו סי' ר"ח ד"ה ומ"ט מנוכח
ופורט) שכתב דמהא שדרשו חז"ל קל וחומר
איכא חיוב מדאורייתא לעשות זכר להנס
שעשה לנו הקב"ה בימי מרדכי ואסתר, אבל
איכות וכמות הזכרון ההוא, דהיינו באיזה אופן
נחוג את זכר הנס ולפרסם נפלאותיו יתברך
שמו, זהו רק מדרבנן או מדברי קבלה
עכתו"ד].

אכן, הא הנס שעל הים לא היתה מעבדות
לחירות לחוד, רק היתה גם ממות לחיים,
כדכתיב (שמות יד, י"א) המבלי אין קברים
במצרים לקחתנו למות במדבר, ואם כן אמאי
חשבו הגמרא רק כהצלה מעבדות לחירות,
ועוד הקשה שם כמה קושיות על פירוש רש"י.
ועל כן כתב לפרש דברי הגמרא בענין אחר,
דהקל וחומר מעבדות לחירות קאי על הא
דאמרו ישראל הלל ביו"ט ראשון של פסח
בעת יציאתם ממצרים, שיצאו אז מעבדות
לחירות, [וכמו שאמרו בגמרא (פסחים דף ק"ו
ע"א) הלל זה מי אמרו, ומשני נביאים שביניהם
תקנו להן לישראל שיהו אומרים אותו על כל
פרק ופרק, ועל כל צרה וצרה שלא תבוא
עליהם, וכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן],
ועל זה קאי הקל וחומר, דמה מעבדות לחירות
אמרו שירה על הנס שנגאלו משעבודם,
ממיתה לחיים לא כל שכן שיאמרו שירה, ואין
הקל וחומר ממה שאמרו שירה על הים ביום
שביעי של פסח, דזה לא הוקבע חובה לדורות
אלא לשעה בשעת הנס לחוד אמרוהו, וגם
בגמרא (ערכין דף י" ע"א) שחשבו שם הימים
שאומרים בו הלל, לא חשיב בחג המצות רק
יו"ט הראשון לחוד ולא יום ז' שלו, עכתו"ד

קל וחומר ומה מעבדות לחירות

והנה רש"י (ד"ה מענדום למירום) פירש הקל
וחומר וז"ל, ביציאת מצרים אמרו
שירה על הים עכ"ל. והקשה על זה הטורי

זום אבילת
גדר מרבין
עת עריכת
שות איזה
ועושין כן
ז היעב"י
(ט), והובא
ייך ליוהר
: ירושלים
ידע וכו'

ה שדימה
א מחתא
ממעטין
לות ציון
בשמחה,
ך לעשות

ז (חלק ז'
ז"ל, מן
משמע
ות בהם,
זה תמיד
(עוטשטטש
בשמחה
י (מערכת
זי קי"א)
לעשות
ם בחדש
זואין אף
שאיתא
ן דנפיק

ז.ה.ל.צ.י.ב.

שאלות ותשובות

רבי עקיבה יוסף

לחד מתקיפי ארעא דישראל
הגאון הקדוש חכם הרזים צדיק יסוד עולם
רבי עקיבה יהוסף שלעזינגער זצוק"ל
המפורסם בספרו "לב העיברי"

חלק או"ח

ב

יצא לאור מכת"ק אשר השאיר אחריו ברכה
ובתוכם פנקסו "בן נישל" ע"ש אמו הצדקנית ע"ה
עם תיקונים הערות והארות

ע"י מכון לב העיברי

שנת תשע"ז לפ"ק
פעיה"ק ירושלים ת"ז

ועיין עולת תמיד שהוא עיקר סוף פנימיות התפלה והכל הולך אחר החיתום, וע"י המילה נעשה זה הזיווג כללית כמו ע"י ויעבור ותחננו, אך חתן בשלמא ביום חופתו לעצמו ניחא, אך לפטור כל הציבור צריך ביאור איך נמצא תשלומו וצ"ע כעת,^א ואמר לי מורי^ב בשם הרב זמרת הארץ ומובא בספר אמת ליעקב דבימים שאין אומרים בו תחננו שלא כתוב בש"ס אז יש לכוון כוונת התחננו, וכן עושים החברים הלכה למעשה אפילו במילה.

העיבר"י

תמד

ד אם יש מתענים בזה"ו ג' ימים וזכר לתענית אסתר

בסימן תרפ"ו ס"ג כתב המחבר יש מתענים ג' ימים זכר לתענית אסתר ע"כ, אך לדעתי מה שלא נהגו כן^א שלא לעבור על דרז"ל (תענית כט). דכתבו משנכנס אדר מרבין בשמחה, ואם שרוי בתענית ומצטער בו עובר על זה,^ב חוץ אם לו עונג מהתענית כמו בסימן רפ"ח בתענית חלום בשבת דכתב שם המג"א דאם יש לו עונג מהתענית מותר, א"כ גם בזה מותר אם יש לו עונג. וגם למתענים בער"ח ניסן צ"ע אשר הוא עדיין חודש אדר.^ג

עוד מה שכתב בזה

אודות ז' אדר לענין תחננו היה ריב בבהמ"ד שלי, יש שאמרו שלא לומר וי"א לומר, והיה שאלות ותשובות בענין זה, ודרשתי במקומות שונים איך המנהג, ואמרו לי שיש מנהגים שונים דיש מתענים ויש שמחים.

והנה לפי פשוטו דגמרא דמגילה ששמח המן שנפל הפור באדר ולא ידע כי בז' באדר מת ובז' באדר נולד, וא"כ הרי הכריע הש"ס שעולה לטובה ואזלינן בתר לידת משה, א"כ יש לשמוח בו, והנה בסימן קל"א הביא מנהגים שונים לענין אמירת תחננו ולא נזכר שבז' באדר אין לומר תחננו.

והנה ראיתי דבפולין המנהג דאם יש מילה בעיר אין אומרים תחננו בכל העיר, ואפשר לומר דלשון המחבר מסייע לזה דהא כתב שם בסעיף ד' דאין אומרים תחננו ביום מילה, ואצל חתן כתב ולא כשיש שם חתן, הרי גבי חתן צריך להיות שם, משא"כ מילה, ביום לבד סגי אמנם דעת הרמ"א אינו כן ועיי"ש בשערי תשובה סק"ג^א ולכן נ"ל דאם בז' אדר אתרמי ג"כ מילה בעיר חזי לאצטרופי בחודש אשר נהפך להם ליו"ט ומרכים בשמחה. אמנם עד"א צריך ישוב, דאיך אפשר לדחות בשביל מנהגים בעלמא אמירת תחננו ואמירת י"ג מידות שהוא דעת הרב האריז"ל בשער הכוונות,

תרט"ו, וכן הוא בכל ספרי מנהגי ירושלים, ועיין בשו"ת שאלת שלמה (ורטהיימר) סימן ג' שמביא שם עובדא מהמהרי"ל דיסקין עד כמה החמיר שלא לבטל הסעודה בלילה אחר התענית עיי"ש, ובספר טל ירושלים כתב דהאשכנזים התענו כל היום, והספרדים התענו רק חצי יום.

יא) השע"ת מביא שם בשם ספר באר יעקב דיש מקומות כשיש ברית בבהכנ"ס הישנה שבעיר ושם רוב אנשי העיר אין אומרים תחננו בכל העיר, ומביא שם שבא"ר כתב דבפראג נוהגים שאם יש ברית בבהכנ"ס הישנה והחדשה אין אומרים בשאר בתי כנסיות, ורבינו סובר דאם חל ברית בז' אדר באחד מבתי כנסת שבעיר חזי לאצטרופי שלא לומר תחננו. ובדרכי משה כאן כתב דכן מנהג העיר דורא שאם יש מילה בבהכנ"ס אחד אין אומרים בכל העיר, ובמאמר מרדכי סקי"א כתב דכן מנהג עירו, ובמחזיק ברכה מביא דכמה מקומות נהגו כן, וכן כתב בנימוקי או"ח סק"ה שכן היה מנהג עירו מעולם.

יב) עיין במ"ב סימן קל"א סקכ"ו שכתב דטוב להזהר שלא יכנס החתן לבהכנ"ס כל ז' ימי המשתה, ועיין בשולחן הטהור שם סעיף ט"ז שכתב דעפ"י הסוד היכי שעפ"י הלכה פטורים מלומר תחננו אין מידת הדין שולטת, מ"מ נראה מדברי רבינו שהוא רק באופן שאין לומר עפ"י דינא דגמרא.

יג) רבי אהרן פאררו ראש חכמי בית א"ל.

- א) כן כתב בערוך השולחן סעיף ו' דבוה"ז לא נהגו כן מפני חלישת כת.
- ב) רבינו מחדש חידוש גדול שאסור להתענות באדר דכיון דצריך להרבות בשמחה והתענית הוא היפך מהשמחה, וקצת חימה דבשו"ע סימן תק"פ סעיף ב' כתב דמנהג להתענות בז' אדר ובט' אדר. ונראה דרבינו סובר דמותר להתענות רק דבר שהוא תקנת חז"ל כמו תענית אסתר, או שנהגו בו הרבה. משא"כ המנהג להתענות ג' ימים באדר אינו מפורש בתלמוד רק במסכת סופרים, וגם רוב העולם אין נוהגים כן, ובוה"ז סובר רבינו דאין להתענות בזה כיון שממעט השמחה.
- ג) והנה בסימן תי"ז איכא מחלוקת הפוסקים אם להתענות בער"ח חשוון וניסן עיי"ש בכה"ח סקט"ז ומכריע שם דלא

בשמחה היינו שאין שמחין כלל, וביאר שם המחצית השקל דאם נאמר דמיעוט שמחה מותר א"כ מה שיעור בדבר, אלא על כרחך שממעטין כל עיקר, וא"כ משנכנס אדר שמרבים בשמחה מה שיעור הוא בריבוי, ובפרט לפי מה דאיתא בסימן תק"ס שאסור למלאות פיו שחוק.^א

והדין השני דלימצי נפשיה באדר דבריא מזלא, אפשר לומר עפ"י מה דכתב המהרש"א שם בחידושי אגדות להקשות הלא אין מזל לישראל, ומתרחץ שם דמ"מ מגלגלין זכות ליום זכאי ע"כ, ואפשר לומר לפי מה דאיתא ביור"ד סימן קע"ט סעיף ב' ברמ"א דאע"פ שאין נוחש, מ"מ במה שהאדם יודע שהוא נגד המזל לא יעשה ולא יסמוך על הנס, וכאשר פליגו בזה (שבת קנו): על כן באב אשר אמרו ריע מזליה אמרו בשו"ע דלשתמיט דינא בהדא עכ"ם, שלא לילך נגד המזל כמש"כ הרמ"א.^ב אבל באדר דתקיף מזליה לא נצרך לאמרו, עפ"י מה דאיתא בגמרא בברכות דף ו' משמיה דרשב"י דמותר להתגרות ברשעים, והא כתיב אל תתחר במריעים, מתרחץ בין ליבו נוקפו או לא, עוד תירץ שם בין מילי דשמיא למילי דידיה, או בין רשע שהשעה משחקת לו או לא עיי"ש.^ג

העיבר"י

ל

ובשם הגה"ק מה"ר...^ד זצ"ל מן הכתוב במגילה והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליו"ט וגו' משמעות כל החודש היה כיו"ט, ועכ"פ שלא להתענות ככתוב וטוב לב משתה תמיד.^ה

וגם בעיקר תענית אסתר מקשה הפר"ח ודחיק בזה.^ו

העיבר"י

ל

תמה

מדוע השמיט בשו"ע משנכנס אדר מרבים בשמחה

בגמ' תענית דף כ"ט איתא אמר רב יהודא בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם משנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבים בשמחה, ותו איתא התם אמר רב פפא הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לשתמיט מיניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דברי מזליה ע"כ. ובשו"ע סימן תקנ"א ס"א נזכר הדין דבאב ממעטין בשמחה, וכן דלשתמיט מדינא דנכרי, ומשנכנס אדר דמרבים בשמחה אינו מוזכר בשו"ע. ואפשר לומר דהנה המג"א בסימן תקנ"א סק"א כתב בשם התוס' במגילה דממעטין

יתענה בער"ח אייר. אולם בער"ח חשוך יתענה, ובמקור חיים להח"י פוסק שזה תלוי במנהג, וכאן מחדש רבינו שגם בער"ח ניסן לא יתענה, ולא מצאתי בפוסקים שיעירו בזה. (ד) לא ניתן לפענחו ולא ברור למי כוונתו, אולם מטין משמיה דהגה"ק מזידיטשוב ונדפס בספר צבי לצדיק תולדות הגה"ק הנ"ל שאמר דבר זה להגאון בעל ישועת יעקב.

(ח) בשו"ת חת"ס חאו"ח סימן ק"ס כתב דאם נאמר בחודש אב דממעטין בשמחה כל החודש כמש"כ התוס' בסוף מגילה ונלמד מדכתיב "והשבתי חדשה" א"כ גם באדר צריך להיות בשמחה כל החודש, ולפי דלא פסקינן כן בחודש אב ולא דרשינן "חדשה" גם באדר כן. אולם בא"א (בוטשאטש) תנינא כתב דכל החודש מצוה להיות בשמחה מדכתיב והחודש אשר נהפך להם לשמחה.

(ו) הפר"ח מקשה לשיטתו דפוסק כהב"ח דבפורים אסור להתענות לפניו (ודלא כמו שכתב המחבר) א"כ איך מותר להתענות בתענית אסתר, ומאריך שם אם תענית אסתר הוה תקנת חכמים או לא, ומביא שם ראיות לכאן ולכאן ועיי"ש מה שהירץ.

74 א) כוונתו, דבאב יש שיעור מוגדר, דהיינו ממעטין בשמחה כל עיקר, אבל בריבוי השמחה באדר אין בו שיעור. ולכן אי אפשר לכתוב החיוב שמחה כיון דאינו מוגדר כמה, ובפרט דגם בימי אדר אסור למלאות פיו שחוק, הרי דהשמחה יש לו גבול וגדר, ומה שיעור יש בו, וכתירוץ זה מתירץ בספר נימוקי או"ח, ועיין בשו"ת חת"ס או"ח סימן ק"ס.^ל

ב) כעין זה תירץ החת"ס בשו"ת או"ח סימן ק"ס לתירץ דברי המהרש"א, ושם מקשה החת"ס למה הרמב"ם לא הביא הדין דלימצי נפשיה באדר אם יש לו דינא עם הנכרי עיי"ש.

74 ג) כוונת רבינו הוא דהא דעושה פעולות לקיים הדין עם העכו"ם בחודש אדר, זה נכנס בגדר אל תתחר במריעים, א"כ זה תלוי בתירוץ הגמרא אם הוא רשע שהשעה משחקת, או שזה חלוק בין מילי דידיה למילי דשמיא, או בין ליבו נוקפו או לאו, ומה דאיתא בגמרא דלימצי נפשיה בחודש אדר הוא רק היכי שאינו בכל תתחר.^ל

ואם כל ימי עולם, שהו' נרות של המנורה הם נגד אור ד' ימי
ז כנ"ל ומורה הגבורת לב חכם רוח האדם העולה ובחינת מה
זר הכתוב [מלאכי א, ח] הירצך או ישא פניך, כי אם כשהקרבה
כהוגן, וכתוב באורים כבדו ה' וישעיהו כד, טו. וישם לך שלום
נו בחינת נר שבת קודש שלום בית, וכן הוא בנר מצוה היטב:

מצאתי עד כה לא היה לי ידיעה לומר טעם ידוע על שנוי
מנהג מדינות אלו יצ"ו ממדינות ספרדים יצ"ו במה שאין קורים
ז כהנים בא' של חנוכה. וע"י זה ע"י כלל שכתבתי כמה פעמים
בכלל מאתים מנה ואין חושש בהוספה בכל זה, אהבתי לקרות
זכרת כהנים בא' של חנוכה (וכפי סכרתי עד כה אולי נתינת טעם
על הגרעון היה לגדר דוכן בזמן דהנהוג במדינתנו למעט
זן דנתפשט כעת הנהוג בגדולי מדינות אלו שלא למעט כל כך
ז (ואולי ע"י שכעת נחרבו טובלים במקוואות ע"י זה אין למעט
זך כי מצד טהרה יש מועט בכך) ועם בני ישראל הגם שאינם
ים בני נביאים הם והנהוג מכריע הלכה. מכל שכן שאין חושש
כה). אך עתה הגני רואה שהנהוג במדינות אלו בחנוכה כנ"ל
מצד גירסא אחת במשנה מפורשת סוף מגילה, ברכת כהנים לא
כו' והתוספות יו"ט ז"ל כתב שם להגיה, ומכל מקום כתב
ז בכך להגיה, וניכר שהנהוג בכל מדינות אלו הוא כפי גירסא
ז ומפורשים שהכוונה רק לגבי חנוכה (או כשמוסיפים לקרות
זת שבחרים כנהוג ביום שמחה תורה לילדים, וקורים נדרים
זת שבהם ברכות). בכך הוה ליה התעוררות חדש לתמוה,
זכ מה שכסדר שקורין כל התורה הקדושה הוה ליה ככרכת
ז כדוכן דלא היה תירגום בכך מעולם, וכעת אין לנו תירגום,
זות אין בו התעוררות, משא"כ בחנוכה כיון דלא שייך לקביעות
זתעוררות. ובמדינות שקורים בחנוכה ברכת כהנים תופסים עיקר
זסא שרק לא מתרגם, ועל ידי זה אשר אינם קורים בחנוכה
זכהנים הגם שהם נוהגים כפי סידור שעל פי כוונות מהאר"י
זהקדוש ז"ל יש להם טעם ופנים בהלכה היטב:

יא גרפס הרשימה באליה רבה ז"ל [ס"ק ב] בקריאת ספר תורה
זהקדושה בחנוכה על תיבות ויש אומרים הראשונים בטעות,
זעל יש אומרים ב' דלשם, כי להתחיל בברכת כהנים אין נוהגים
זזת אלו והוא מפורש בטור. ורק יש אומרים ב' לחלק ביום א'
ז ללוי וישראל, הגם שכתב בשו"ע שכן נוהגין, מכל מקום
ז כעת כהדעה הא' וכן הוא רשום בסידורים לפנינו בפירוש
זולוי קורים עד הנשיא, והלוי מתחיל בפסוק ולבני קהת לא
זו' ובח' דחנוכה כתב באליה רבה [ס"ק ז] לקרות הנשיא מיום
זהשמיני לכהן ולוי, יש לנהוג כן היטב:

יפר"ח (אות א) פסק דכתו [ש]קרא ביום א' חנוכה בברכת כהנים
זבד אינו עולה מהמנין, וראיה מראש חודש דצ"ד להפסיק או
זיתחילו מקודם אלא שאינו עולה מהמנין כל שאינו מענין היום,
זבר"ן יב, ב ד"ה גמרא ודיה והלכתא [וברשב"א (כב. א ד"ה ומסתברא)
זמגילה שם:

יג ג. ואם טעה. כתב הפרי חדש [אות ג] בהלכות חנוכה לתמוה
זל השבולי הלקט [סימן קצ] אודות לקרות לרביעי שקראו לו
זחודש גם פרשת חנוכה ע"ש. ואין תמיהתו רק לפי מה
זד שם שהוציאו ב' ספרי תורה הקדושה ואין מזה הכרע.
זהשבולי הלקט נכונה שמיעט שלא יקראו פרשת חנוכה בספר
זהקדוש ההיא, ואפשר גם כן שלא יהיה על ידי זה צד פגם על
זתורה הקדוש, כי כולם ידעו שמצד שאי אפשר לאחד לקרות
זדי תורה הקדושים על ידי זה לא קראו בספר תורה הקדוש
זאמר שמכל מקום אי אפשר מצד שבב' ענינים אין מדלגים גם

מדלגין בספר תורה הקדוש אחת גם אם אין כדי שיפסיק המתורגמן.
ולפי זה היה מקום ללמוד מכאן שמוחר לדלג למפרע, והמג"א
בסימן קמ"ד [ס"ק ז] כתב להחמיר לדלג מסוף לראש גם בנביא
זאחד, וצ"ע"ע היטב:

ש. ש"שה בש" ראש חודש. טעמי היום נראש חודש צמנוכה, וקראמי
זלהכהן והלוי כמו בשאר ראש חודש, ולכתחלה ראוי לקרות לכהן עד
ז"עולת", ולהלוי משם עד "זבראשי חדשיכם", כיון שאין לדלג כי אם כשאי
זאפשר, וכן נוהגים. רק אם נזכר בשעת שהתחיל עם הלוי פסוק "זואמרת",
זכיון לקרות עמו עד "זבראשי חדשיכם", או עד "זביום השבת", כמו שאמרו
זהכמינו ז"ל סוף מגילה [נע, ז] שראוי להרכות להראשון, וכן לאמנעי וכן
זלהאחרון. וראוי לחלק לכוונה בשוה, צ"ל אפסר. ומכל מקום נוטה שיקרא
זהלוי עד "זבראשי חדשיכם", כי אמנעי משוהת שאמרו חז"ל [שם נא, ז], שייך
זבו יומר מצלטי שאינו אמרו, כיון שהוא ראשון צלמנעיים:

סימן תרפה

שוע סעיף א. ספסיר ויברות. אם התחילו צלחד מהד' פרשיות בהפטרע
זשל הסדרה, וזכרו. נראה, שיתחיל אז בהפטרע של הפרשה מהד'
זפרשיות. והנכרה שאמר תחילה יש לומר שעולה לו, הגם שאמרה על מנת
זלומר ההפטרע של הסדרה, כי מכל מקום אילגאו למפרע שאמר על מנת
זלומר ההפטרע כהלכה על פי תקנת חז"ל ואין זה כמי שהראו לו צספר
זתורה הקדוש צטעות [סימן קמ סעיף ג], כי שם אין ניגוד כל כך לתקנת חז"ל,
זאין צריך לומר אם הראו לו צלחותה סדרה, אך גם צסדרה אחרת מכל מקום
זאינו ניגוד כל כך לתקנת חז"ל, וכמעט צל הסדרות צסגנון להשלים התורה
זהקדושה ג' שנים [מגילה נט, ז]. מה שאין כן בהפטרע שהוא ניגוד לתקנת
זחז"ל לגמרי, ומי הוא שלא יהיה סממיות דעמו שיהיה צתקנת חז"ל. גם שם
זהראו לו להדיא מקודם, ולא נאשר אללו דל ספק עוד, מה שאין כן בהפטרע
זשלא הראו לו כלל קודם הנכרה. והגם שהיה סכור צמוטל לומר רק
זההפטרע של הסדרה, מכל מקום אין זה דלוי כל כך. וגם צהראו קודם
זהנכרה, (י"א) [יש לומר] שלא לצרך שניה, ואם קרא כמה פסוקים מהפטרע
זהסדרה, קאי על זה גם כן הנכרה, כי מכל מקום יש מזה צמה שאמר,
זומכל מקום צריך לי עיון עוד כעת היטב:

ואם אמר נכרות שלאמר ההפטרע, וזכרו לצריך לומר הפטרע אחרת, נראה
זלכולי עלמא צריך לצרך שנית הנכרה שלמי ההפטרע גם כן, כיון
זשהנכרה שאמר תחילה, היה אחריה ברכה של קיום והיסק הדעם ציומר. ואמר
זק יאמר גם כן כל הנכרות שלאחריה גם כן, ומכל מקום צלנע"ע כעת היטב:

הלכות מגילה

סימן תרפו

סעיף ב בהנה. מעוברות. עוברות ומניקות כל שהיה שאלה בנין
זבתענית אסתר אין להן להתענות, ומכל מקום ימעטו קצת
זבאכילה ושחיה לכלול את עצמן עם הציבור היטב:

זמרבבים בשמחה מסברא כל החודש עד ניסן. דכתיב [אסתר ט, כב]
זוהחודש אשר נהפך מיגון לשמחה, ומרובה מדה טובה
ז[סנהדרין ק, ב]. והאחרונים [מ"א סימן תקנא ס"ק ב] כתבו גבי אב עד
זאלול, כל שכן בכך עד ניסן: L

סימן תרפא

סעיף א בהנה. אב"ב סתמא. אודות הסמירה צצטו"ע לגבי סתם עיירות,
זלגבי עיירות כחג [סימן מה] שהוקפו לדירה, ולגבי מגילה כחג
ז[כאן] שהוקפו ולצוקף יצאו. מלכד מה שיש לומר דהיינו מלד שסממנא יצאו
זעל מנת להיפסם. כי מוהמינו אחריה דהאחא זלז היה שנוי דיעה. וכן יש

המ
והו
שם
קוד
דמי
כמו
כו'
הימ
ד"צ
נסעי
הגם
באר
המ
מ"ו
מקור
הרש.
להקי
יוצא
הקרי
יותר
ג"כ,
בדער
שמא
דהוא
קרא
שמעו
[במשנ
הראע
הרשב
דדברי
בכלל
ובש"ו
הכתב
פרשה
שיוצא
ואח"כ
הוא ב
כהפסי
שום
תקון
לצאת

מבזקרת פריצמאן
הוצגו משהן שנתן זיון תשלם
מנון יבולת
אלה אקרות
הכלל ר אקרות צו ווארין צב
מקומהטב

זה השער לדי
צדיקים יבואו בו

חידושי הלכות, הגהות ונימוקים,
על שולחן ערוך אורח חיים

מאת גאון עוזינו, רוח אפינו משיח ד', שר התורה,
קודש הקדשים, רבשכבה"ג, אור עולם, אדמו"ר מרן
מוהר"ר חיים אלעזר שפירא זצלה"ה זי"ע
האב"ד ור"מ דק"ק מונקאטש והגלילות יע"א

בעל המחבר ס' שו"ת מנחת אלעזר, אות חיים ושלום, דברי תורה, עולת תמיד, חמשה מאמרות,
חיים ושלום (על התורה), דרכי תשובה (על הלכות מקואות ונדה), שער יששכר, ועוד חיבורים.

ירושלים עיה"ק תוכב"א
חודש שבט, ה'תשמ"ד

הלכות מגילה תרפו

הלכות מגילה

תרפו דין תענית אסתר

סעיף א [א] בחנוכה ופורים מותר להתענות לפניהם ולאחריהם:

נימוקי אורח חיים

אלא מפני שלאבותינו היה זה באפשר כמעט בנקל, כי הימים האלו קצרים משאר ימות השנה להתענות בכל יום ויום אז, מה שאין כן בגדל חולשת הדורות מיום ליום הולך ומתמעט כחס מרוב הנרות ר"ל, ועל כל פנים ראוי שלא יחסר המזג גם צדורנו להתענות בכל שבוע מהשבועות הנזכר לעיל יום אחד איזו שיבחר לו, היינו ששה תעניות צימני השבוצי"ם (ששה שבועות) כדי שלא יחסר המזג הכונה מהשבוצי"ם מצואם (מפרשת שמות) עד לאתם (צמשפטים), וצימני העצור עוד שני תעניות צפרשיות תרומה תלוה, והח"י יתן אל לבו צמיקון יסוד נדיק ח"י עולמים כן יהי רצון צמירה צימינו. ומהנכון איזו יום שיבחר לו וצכל שבוע ושבוע כיון שבלאו הכי אין אנו מתענים תעניות אלו בצבור צקריאת ויחל (כמו שנהגו האשכנזים), וכמו שכתבתי כבר טעמי ונימוקי צחיצורי דברי חורה מהדורא חניינא (אורח חיים), עיין שם באורך. ואם כן אינו צריך לכון שיתענו כולם ציום אחד כנזכר.

וגם נהגו כמה מהאדויקים הקדושים מתלמידי תלמידי רבינו הצעש"ט זי"ע להתענות בשבוצי"ם ציום ו' ערב שבת קודש, שהוא יום הששי כנגד מדת היסוד, ויש שטועמים צעת הדלקת נרות שבת קודש איזו דבר כדי שלא יכנסו לשבת כשהוא מעונה, עיין מדרש תחומא צראשית (סימן ט), וצירושלמי תענית

(פ"ב הי"ד), וצשולחן ערוך אורח חיים (סימן רנ"ט, סעיף ז), וצרת"א שם. ויש שמתענים עד הלילה צשעת הקידוש, וכבר כתבנו צעה"י צחיצורינו שער יששכר (מאמרי חדש ענה מאמר צום העשירי, אורח חיים) כי יש להם על מה שיסמוכו המתענים בשבוצי"ם גם עד הלילה ליל שבת קודש כנזכר, כיון שהוא רק כתענית יחיד (שאין עושים אצלינו צצבור כנזכר לעיל) ולתשובה לחסידים ואנשי מעשה, וכבר כתבו צשלחן ערוך הלכות שבת (סימן רפ"א, סעיף ג) שכמה חסידים ואנשי מעשה שהתענו צשבת, וכן כתב השל"ה הקדוש (מסכת ראש השנה פרק גר מצוה, ד"ה כי צמהר"ל צח"ד ואע"פ שאין נראין), ומכל שכן ללהתענות צערב שבת קודש ליכנס צשעה קלה לליל שבת קודש צתענית שאינו עינוי לחסידים ואנשי מעשה מצייני מדע, צודאי מצוה ומותר לכתחלה כמו צציארחי שם צארובה. ועיין צטורי זהב להלן (סימן תרפ"א, סוף סק"ב) שכתב גם כן החילוק צין אנשי יחידי סגולה שמתענים צערב שבת כנזכר לעיל, דלא הוי כמתענה צשבת, משום דלעומת זה יאכלו צתאוה טפי צליל שבת, מה שאין כן לרוב העולם הוי עינוי, ואחי שפיר

כדצרינו:

סימן תרפו

א [א] בחנוכה ופורים וכו'. עיין מגן אברהם → (סק"ה) שהציא הך דש"ס (תענית כ"ט, ב)

שא
ורא
יש
ודי
יום
אה
ד
זה
צמק
יינו
צין
ל
ציה
הל
צות
על
או
אה
הס
נה,
לאו
הג
יום
ה'
צין
זה,
כל
דס
ה'
ה'

נימוקי אורה חיים

משנכנס אדר מרבין בשמחה וכו'. ונשאלתי להקשות מדוע לא הביא הרמב"ם (וגם המחבר, שדרכו בקודש לימשך אחרי הרמב"ם), הך דמשנכנס אדר מרבין בשמחה. והנה כבר נשאל על ככה הגאון בשו"ת חתם סופר (חלק א"ת, סימן קס) והשיב דרז לטעמיה סבירא ליה דכל החדש אי אסור ברמיזה ואבילות נוהג, וכמו שכתבו תוספות בסוף מגילה (לא, ב ד"ה ראש חדש), והיינו טעמא דדרש כמאן דאמר (תענית כט, ב) והשבתי חדשה (הושע ב יג), דכל החדש נוהג אבילות, אם כן הכי נמי דרשינן לענין שמחה באדר והחדש אשר נהפך מיגון לשמחה להיות שמחה נוהג משנכנס אדר מרבין בשמחה, ואולי אסור בהספד ותענית ולכל הפחות מזה לשמות. אמנם אנן קיימא לן כמאן דאמר בשבת שחל תשעה באב בחוכה נוהג אבילות, דדרשינן והשבתי שבתה ולא חדשה, וכמו שכתבו כל זה תוספות בסוף מגילה הנזכר לעיל, אם כן הוא הדין באדר לא דרשינן והחדש אשר נהפך, וכיון דלא דרשינן והחדש שוב אין לנו להוסיף שמחה אפילו בשבוע שחל פורים דשבתה לא כתיב צפורים. ולפי זה מה דתנן במתניתין (פ"ד, מ"ו) משנכנס אב ממעטין בשמחה, ומייתי ליה רמב"ם (הלכות תענית פ"ה, ה"ו), היינו לענין שאין צוין בית חתנות ואבורנקי של מלכים, וכמבואר פרק קמא דמגילה (ה"א) גבי רבי נטע נטיעה צפורים, וזה לא שייך באדר מרבין שצוין ונוטעין, פשיטא כל השנה נמי ורק ציוס פורים איחא להאי חידושא שאפילו במקום שנהגו איסור מלחכה מכל מקום צוין צוין של שמחה, ומשום הכי לא הוי מצי לאחויי הך דרז

משנכנס אדר מרבין בשמחה, עד כאן לשון החתם סופר ז"ל. ורבריו תמוהין צמחילת כבוד תורתו הרמה כי הלא סוף כל סוף מביא הרמב"ם (ס) הך דמשנכנס אב ממעטין בשמחה ובעל כרחך דסבירא ליה הך לימוד דהשבתי חדשה גבי אב, ואם כן למה לא סבירא ליה גבי אדר דכתיב (אסתר ט, כג) והחדש אשר נהפך מיגון לשמחה (כדצרי החתם סופר הנזכר לעיל) דמשנכנס אדר מרבין בשמחה, ולא העלה החתם סופר בחירושו מאומה כנוכר גם מה שכתב החתם סופר ליישב הך דהשמיתו דלמניה נפשיה באדר למאן דאית ליה דינא עם נכרי משום דצריא מזליה, משום למאן דאמר אין מזל לישראל (שבת קט), והוא רק ריעא מזלייה דאומות העולם היינו עמלק ומצרים, על כן פירש רש"י שם בתענית (כט, א ד"ה משנכנס) דמשנכנס אדר וכו' משום דצפורים ופסח ימי נסים היו לישראל, ופסח מאי צעי הכא באדר, ועל כן משום דלריך ריעא מזליה דתרי אומי כנוכר לעיל, וכמו שאמרו חז"ל אף על פי שאין נישוש יש סימן, והוא דאיתחזק צ' פעמים, עד כאן דצרי החתם סופר. הנה שגגה פלטה קולמסו, משום דשם (בבלין לה, ב) מפורש בגמרא אף על פי שאין נישוש יש סימן והוא דאיתחזק 'תלתא' זימני כמו שנאמר (בראשית מב, לו) יוסף אינו ושמעון אינו ואח צנימין תקחו, הרי מפורש דרק צ' זימני איתחזק בזה ולא צ' פעמים. וכן מפורש בירושלמי (שבת פ"ו, ה"ט), עיין שם. ואם כן (צמחילת כבוד תורתו הדגול) נסתר

כל בנינו בתשובתו כי במה שפירש בתרי אום ובביאור ורמו דצרי דנקט ימי כ כתבנו בעזרת השם ששכר במאמרינו לחז השקלים (אות כ"ה), ציו יתברך, ואין כאן מקו ופנ אמנם חשבתי צדוף הרמב"ם ז"ל בשמחה, על פי מה (במאמר חדש אדר, אות ב) שם דהרי משנכנס אב שם בגמרא ופוסקים משא ומתן ולא יבנה אורח חיים סימן תק"ו אבל משנכנס אדר נ צמה מרבין בשמחה, כשם שנכנס אב וכי מרבין בשמחה. ואמר דזהו מכונת חכמי ממעטין בשמחה, וי שלא נסבור ח"ו (כי להיות בעצבות גמור לא זו הדרך מתלו והבאים אחריהם) וי צלב נשצר וצכיות המקדש, אבל לא נ מן הגאולה, וכנו והשמחה הוא חיוב כח, (ח) תחת אשר

הלכות מגילה תרפו

שלו

נימוקי אורח חיים

כל צנינו בתשובתו כנוכר לעיל, ללא הועיל
זמה שפירש בתרי אומי צפורים ופקח כנוכר:

ובביאור ורמז דברי רש"י ז"ל בתענית שם
דנקט ימי פורים ופקח כנוכר לעיל,
כתבו בעזרת השם יתברך בחיצורינו שער
ישכר במאמרנו לחדש אדר (אות ט), ומאמר
השקלים (אות טו), ביארנו בזה בעזרת השם
יתברך, ואין כאן מקומו להאריך בדברי אגדה
ופרד"ס:

אמנם חשנתי בגוף הדבר למה השמיט
הרמב"ם ז"ל הך דמשנכנס אדר מרבין
בשמחה, על פי מה שכתבנו בשער ישכר
(במאמר חדש אדר, אות ט) לתמוה על דברי הש"ס
שם דהרי משנכנס אדר ממעטין בשמחה מפורש
שם בגמרא ופוסקים באיזה דבר ממעטין, כגון
משא ומתן ולא יבנה בנין של שמחה — (עיין
אורח חיים סימן תקנ"א, סעיף ב' ועוד שם).
אבל משנכנס אדר מרבין בשמחה לא מפרש
זמה מרבין בשמחה, ונקטינן רק בדרך אגב
כשם שנכנס אדר וכו', והיה לו לפרש זמה
מרבין בשמחה. ואמרת שם דאדרבה יש לומר
דזהו מכונת חכמינו ז"ל כי משנכנס אדר
ממעטין בשמחה, ומפרש זמה ממעטין כדי
שלא נסבור ח"ו (כי מזה לקיים דברי חז"ל)
להיות בעצבות גמור ומרה שחורה ר"ל, ובאמת
לא זו הדרך מתלמידי רבינו הבעש"ט ז"ל
והצאים אחריהם (ושאריך להיות גם אז באמת
בלב נשבר ובכיות על הגלות וחורבן בית
המקדש, אבל לא נעצב לגמרי כמתחייש ח"ו
מן הגאולה, וכנודע בספרים הקדושים),
והשמחה הוא חיוב מן התורה, וכתיב (דברים
כח, מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך

בשמחה וגו', על כן בודאי אסור להיות נעצב
לגמרי בתכליתו, על כן נקט רק באיזה דברים
ממעטין בשמחה משנכנס אדר, כדי למעט
שצאר דברים יתחזק בשמחה וצטחון בלבבו
הנאמן לה' ומאפה לישועת הגאולה. אבל
משנכנס אדר מרבין בשמחה נקט סתם כי
מדה טובה מרובה, ובאיזה דבר שנוכל אז
להרבות בשמחה מזה איכא, וכל אחד ישער
בלבבו ונפשו, ולא נקט פרטי הדברים לשמחה
שאז היה ממעט אחריני איזו דברים ושהיה
משמע רק צאלו הדברים ירבה או בשמחה,
ובאמת מזה בכל מה דאפשר להרבות בלבו
ובעניניו בשמחה של מזה ולקיים דברי חכמים,
על כן נקטו סתם כנוכר, עד כאן דברינו
בשער ישכר (ראה מגילה ה, ב חוד"ה ממעטין).

ולפי זה היה לכאורה מקום לתרץ דברי רבינו
הרמב"ם שלא הביא הך דמשנכנס אדר
מרבין בשמחה, כיון דדרכו בקודש להביא בספר
הי"ד רק דינים והלכות את המעשה אשר
יעשון, ולא בדברים התלויים בלב שירצה
בשמחה, כיון שלא אמרו חז"ל בפרטות כדת
מה לעשות ברבות השמחה בחדש אדר זזה.
אך זה אינו, דהא הרמב"ם מביא בענין
השמחה בסוף הלכות [שביבת] יו"ט (פ"ו, ה"ו),
וכן בסוף הלכות איסורי ביאה (פכ"ב, ה"א) בענין
טהרת המהשבה שידצוק בתורה שהוא אילת
אהבים ועלת חן, וכן כיוצא עוד כמה פעמים
במתק לשונו, ובפרט בהלכות דעות (פרקים א"ב
וה"ו) בעניני דיעות בני אדם דברים התלויים
בלב, אם כן עדיין חיקשי למה לא הביא גם
זה בכלל משנכנס אדר מרבין בשמחה, על כן
עדיין צריך עיון:
L

